

PRYMAS TYSIĄCLECIA, KARDYNAŁ STEFAN WYSZYŃSKI (1901–1981). ŻYCIE I NAUCZANIE

**MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELI
KLAS VII–VIII SZKÓŁ PODSTAWOWYCH
ORAZ SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH**

**OMÓWIENIE ZAWARTOŚCI TEKI
PODSTAWA PROGRAMOWA
SCENARIUSZE LEKCJI
ZADANIA DLA UCZNI
PROPOZYCJE TEMATÓW ESEJÓW
KARTY PRACY
BIBLIOGRAFIA**

**PRYMAS TYSIĄCLECIA,
KARDYNAŁ STEFAN WYSZYŃSKI
(1901–1981).
ŻYCIE I NAUCZANIE**

**MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELI
KLAS VII–VIII SZKÓŁ PODSTAWOWYCH
ORAZ SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH**

KRAKÓW–WARSZAWA 2021

AUTORZY

dr Grzegorz Łeszczyński

(koordynacja projektu, wybór źródeł, moduł edukacyjny, bibliografia, wykaz skrótów)

dr hab. Rafał Łatka

(esej historyczny, bibliografia, wybór źródeł),

Barbara Pamrów (moduł edukacyjny, wybór dokumentów, zdjęć i materiałów audiowizualnych)

Roksana Szczypta-Szczęch

(wybór źródeł, kalendarium, słownik)

Infografiki: **Adrianna Krzywik**

Konsultacja merytoryczna: **dr hab. Rafał Łatka**

Opracowanie fotografii do publikacji: **Barbara Pamrów**

Recenzenci: **dr Dariusz Gałaszewski, dr Bartłomiej Noszczak**

Redakcja i korekta: **Tomasz Chlewiński**

Projekt graficzny, projekt okładki i skład: **Katarzyna Kowalska**

Za pomoc w uzyskaniu materiałów dokumentalnych i fotografii autorzy dziękują:

Dr Ewie K. Czackowskiej, Centrum Życia i Rodziny w Warszawie, Instytutowi Prymasa Stefana Kardynała Wyszyńskiego, Narodowemu Archiwum Cyfrowemu.

Na okładce: Kard. Stefan Wyszyński podczas obchodów Święta Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Jasna Góra, 15 sierpnia 1966 r. Za udostępnienie koloryzowanej fotografii autorzy składają podziękowania Centrum Życia i Rodziny w Warszawie.

© Copyright by Instytut Pamięci Narodowej

Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2021

Biuro Edukacji Narodowej, ul. Janusza Kurtyki 1, 02-676 Warszawa

ISBN 978-83-8229-289-3

SPIS TREŚCI

Część I

Materiały dla nauczyciela

Omówienie zawartości teki.....	6
Podstawa programowa.....	8
Scenariusze lekcji.....	12
Temat 1. Prymas Tysiąclecia – – scenariusz lekcji historii dla uczniów szkół podstawowych.....	13
Temat 2. Internowanie Prymasa Stefana Wyszyńskiego – – scenariusz lekcji historii dla uczniów szkół ponadpodstawowych.....	20
Zadania dla ucznia.....	31
Propozycje tematów esejów.....	42
Karty pracy.....	43
Bibliografia.....	54
Spis zdjęć na kartach.....	57

OMÓWIENIE ZAWARTOŚCI TEKI

Niniejsza teka edukacyjna poświęcona osobie kard. Stefana Wyszyńskiego jest drugą przygotowaną przez Instytut Pamięci Narodowej. Premiera pierwszej, stworzonej przez ówczesne Biuro Edukacji Publicznej, miała miejsce w 2003 r.¹ Od tamtej pory wyrosło kolejne pokolenie Polaków, dla których Prymas Tysiąclecia jest postacią jeszcze bardziej odległą w czasie. Mimo tego, iż coraz więcej miejscowości nadaje jego imię ulicom, placom, szkołom czy buduje należne mu bez wątpienia pomniki, nie zawsze ma to przełożenie na znajomość jego życia i nauczania. Co więcej, istnieje duże prawdopodobieństwo, że dla wielu osób pozostaje on jedynie postacią posagową – rozpoznawalną, ale bliżej nieznaną. Ogłoszenie przez Sejm i Senat RP Prymasa Tysiąclecia patronem roku 2021 oraz zbiegająca się z tym uroczystość beatyfikacji przewidziana na 12 września mają szansę nieco zmienić ten stan rzeczy. Takie zadanie stawia sobie również niniejsza teka edukacyjna adresowana do nauczycieli historii i innych przedmiotów humanistycznych starszych klas szkół podstawowych i szkół ponadpodstawowych.

Teka zawiera zupełnie nowy materiał obejmujący przekrojowo cały okres życia bohatera ujęty w dziesięciu rozdziałach, ze szczególnym uwzględnieniem lat prymasostwa. Może on posłużyć nauczycielowi nie tylko podczas lekcji poświęconych stricte prymasowi Wyszyńskiemu czy zagadnieniom z dziejów Kościoła, ale również podczas zajęć z powszechnej historii Polski. Zawiera bowiem dokumenty obejmujące okres niemal osiemdziesięciu lat – od czasów zaborów po powstanie NSZZ „Solidarność”. Bogata obudowa dydaktyczna, w tym przykładowe scenariusze zajęć, mogą służyć pomocą podczas lekcji poświęconych okupacji niemieckiej, stalinizmowi w Polsce czy realiom społeczno-politycznym czasów komunizmu. Dla ułatwienia lektury i przybliżenia życiorysu kard. Wyszyńskiego do publikacji dołączono słownik najważniejszych pojęć, biogramy wszystkich występujących w dokumentach osób (w tym świadków historii), kalendarium życia bohatera na tle ważnych wydarzeń z historii Polski, Kościoła i świata, materiały ikonograficzne oraz wykaz skrótów. Ponadto publikacja zawiera obszernie wprowadzenie biograficzno-historyczne przybliżające tematykę teki nauczycielowi i uczniowi. Uzupełnienie materiału tekstowego sta-

nowią fotografie oraz multimedia w postaci nagrań dźwiękowych i filmów – zamieszczone na stronie internetowej.

Teka składa się z dziewięciu rozdziałów odpowiadających kolejnym etapom życia Stefana Wyszyńskiego oraz ostatniego – zawierającego wspomnienia osób mu bliskich. Jak zaznaczono, najwięcej miejsca poświęcono posłudze arcybiskupiej prymasa na stolicach w Gnieźnie i Warszawie, dlatego też okres ten zawiera najbogatszą dokumentację źródłową. Poziom i objętość dokumentów są różne – od krótkich, wspomnieniowych relacji z okresu dzieciństwa, po dość obszerne memoriały lub analizy sytuacji na odcinku państwo–Kościół tworzone zarówno przez prymasa i stronę kościelną, jak i funkcjonariuszy komunistycznego państwa. Do nauczyciela należy decyzja o wykorzystaniu poszczególnych dokumentów bądź ich fragmentów w zależności od poziomu edukacyjnego, tematu lekcji bądź możliwości i zainteresowań uczniów. Załączony materiał dydaktyczny nie jest obligatoryjny, stanowi jedynie propozycję zadań do pracy z klasą i w zależności od potrzeb może być dowolnie modyfikowany przez nauczyciela. Kolejnym *novum* w stosunku do poprzedniej teki – obok poszerzenia jej zakresu chronologicznego, wzbogacenia szaty graficznej i proponowanych zadań – jest obudowa multimedialna. Dzięki zamieszczonym na stronie internetowej wraz z materiałem tekstowym plikom audio, wideo i prezentacjom nauczyciel może wzbogacić przekaz i przybliżyć uczniom osobę kard. Wyszyńskiego. Do tej części również przygotowano moduł edukacyjny.

Jako autorzy doskonale zdajemy sobie sprawę, że dziedzictwo Prymasa Tysiąclecia jest ogromne. Pozostawił po sobie wiele tekstów kazań, wspomnień czy oficjalnych dokumentów kościelnych. Większość z nich została już wydana drukiem, część – jak *Pro memoria* – jest cyklicznie uzupełniana w kolejnych tomach. Celem niniejszej teki jest zaprezentowanie przekrojowo najważniejszych, a zarazem najciekawszych dokumentów ukazujących życie i posługę kapłańską Prymasa Tysiąclecia. Są to nie tylko teksty jego autorstwa i osób mu bliskich, ale także przeciwników politycznych, walczących zarówno z Kościołem, jak i z samym kardynałem. Częstokroć zawierają one krytyczne opinie na jego temat, wynikające z pobudek ideologicznych, a nawet osobistych animozji. Zamieszczenie ich w niniejszym wyborze

¹ Teka edukacyjna: *Prymas Tysiąclecia. Kardynał Stefan Wyszyński*, Warszawa 2003.

materiałów miało na celu ukazanie skali inwigilacji i represji wymierzonych przez totalitarne państwo we władze i strukturę Kościoła w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem jego przywódcy. Lektura tych dokumentów wymaga krytycznej analizy, stąd duża rola nauczyciela, który odpowiednio ukierunkuje uczniów i zapozna ich z tłem historycznym i kontekstem wydarzeń. Część dokumentów – zwłaszcza z okresu dzieciństwa i pierwszych lat kapłaństwa – możliwa jest również do wykorzystania na lekcjach historii czy religii w młodszych klasach szkoły podstawowej. Podobnemu celowi służą infografiki syntetyzujące wiedzę na temat życia Stefana Wyszyńskiego. Mogą one posłużyć podczas lekcji okolicznościowych. Do dokumentów tekstowych oraz multimediiów dołączony jest wyciąg z podstawy programowej, który pozwoli nauczycielowi na dobór materiału do konkretnej lekcji. Teksty źródłowe i zadania obejmujące rozszerzoną podstawę programową lub wykraczające poza nią oznaczone zostały gwiazdką (*).

Osoba i dokonania kard. Stefana Wyszyńskiego zajmują ważne miejsce w badaniach Instytutu Pamięci Narodowej praktycznie od początku jego istnienia. Część tego bogatego dorobku dostępna jest również w formie elektronicznej na stronie internetowej przystanekhistoria.pl (tematy *Kościół* i *Stefan Wyszyński*). Materiał ten może posłużyć nauczycielowi jako doskonałe uzupełnienie zawartości teki. Wyrażamy nadzieję, że teka spełni oczekiwania nauczycieli i uczniów, pozwalając im poznać i zrozumieć fenomen Prymasa Tysiąclecia i jego znaczenie nie tylko dla Kościoła katolickiego, ale również dziejów narodu polskiego w XX w.

dr hab. Rafał Łatka
dr Grzegorz Łeszczyński
Barbara Pamrów
Roksana Szczypta-Szczęch

PODSTAWA PROGRAMOWA

ROZDZIAŁ 1

KLASY V–VIII SP

XXIV. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX wieku.

Uczeń:

1. wyjaśnia cele i opisuje metody działań zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej – rusyfikacja, germanizacja (*Kulturkampf*), autonomia galicyjska;
3. opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków.

XXXV. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX wieku.

Uczeń:

2. charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców;
3. charakteryzuje proces formowania się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków i innych grup narodowych zamieszkujących tereny dawnej Rzeczypospolitej; dostrzega znaczenie języka, wiary, edukacji dla podtrzymania świadomości narodowej.

ROZDZIAŁ 2

KLASY V–VIII SP

XXX. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej.

Uczeń:

1. charakteryzuje społeczną, narodowościową i wyznaniową strukturę państwa polskiego;
2. omawia skutki światowego kryzysu gospodarczego na ziemiach polskich;

Szkoła średnia (zakres podstawowy)

XLIII. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej.

Uczeń:

2. charakteryzuje strukturę społeczeństwa II Rzeczypospolitej, uwzględniając jego wielonarodowy, wielokulturowy i wieloreligijny charakter;
4. omawia skutki światowego kryzysu gospodarczego na ziemiach polskich;

Szkoła średnia (zakres rozszerzony)

XXXIV. Przemiany gospodarcze i społeczne. Nowe prądy ideowe.

Uczeń:

spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1. rozpoznaje wybitnych teoretyków i działaczy nowych ideologii; opisuje ich dokonania;

XL. Narodziny i rozwój totalitaryzmów w okresie międzywojennym.

Uczeń:

spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1. porównuje systemy totalitarne charakteryzując ich imperialne cele;
2. wyjaśnia rolę ideologii w systemach totalitarnych i zjawisko kultu jednostki.

ROZDZIAŁ 3

KLASY V–VIII SP

XXXIV. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką.

Uczeń:

2. wymienia przykłady zbrodni niemieckich i sowieckich (Palmiry, Katyń, kaźń profesorów lwowskich, Zamojszczyzna);
5. wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki wybuchu powstania warszawskiego oraz ocenia postawę aliantów i Związku Sowieckiego wobec powstania.

Szkoła średnia (zakres podstawowy)

XLVIII. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką.

Uczeń:

2. przedstawia realia życia codziennego w okupowanej Polsce;
3. wymienia i charakteryzuje przykłady największych zbrodni niemieckich i sowieckich (m.in. Auschwitz, Palmiry, Piaśnica, Ponary, Katyń, Miednoje, Charków);

L. Działalność władz Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie i w okupowanym kraju.

Uczeń:

8. charakteryzuje powstanie warszawskie (uwarunkowania polityczne, przebieg walk, następstwa powstania, postawę aliantów i Związku Sowieckiego).

ROZDZIAŁY 4–5

KLASY V–VIII SP

XXXVII. Początki komunizmu w Polsce.

Uczeń:

2. charakteryzuje postawy Polaków wobec nowych władz ze szczególnym uwzględnieniem oporu zbrojnego (żołnierze niezłomni/wyklęci).

XXXVIII. Stalinizm w Polsce i jego skutki.

Uczeń:

1. przedstawia przemiany ustrojowe, gospodarczo-społeczne i kulturowe w okresie stalinizmu;
2. omawia system terroru stalinowskiego w Polsce i ocenia jego skutki;
3. wyjaśnia przyczyny i skutki poznańskiego czerwca 1956 r. (powstanie poznańskie) oraz znaczenie wydarzeń październikowych 1956 r.

Szkoła średnia (zakres podstawowy)

LV. Proces przejmowania władzy przez komunistów w Polsce (1944–1948).

Uczeń:

1. opisuje straty demograficzne, gospodarcze i kulturowe po II wojnie światowej.

LVI. Stalinizm w Polsce i jego erozja.

Uczeń:

1. przedstawia proces sowietyzacji kraju na płaszczyźnie ustrojowej, gospodarczo-społecznej i kulturowej;
2. omawia i ocenia skutki terroru stalinowskiego w Polsce;
3. wyjaśnia przyczyny i następstwa poznańskiego czerwca oraz znaczenie wydarzeń październikowych 1956 roku;
4. opisuje formy i skutki prześladowania Kościoła katolickiego.

ROZDZIAŁY 6–9

KLASY V–VIII SP:

XXXIX. Polska w latach 1957–1981.

Uczeń:

1. opisuje system władzy w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych w PRL i formy uzależnienia od ZSRS;
2. charakteryzuje realia życia społecznego i kulturalnego z uwzględnieniem specyfiki czasów gomułkowskich i gierkowskich;
3. przedstawia i sytuje w czasie różnorodność przyczyn kryzysów społecznych w latach 1968, 1970, 1976 i ich konsekwencje;
4. wyjaśnia znaczenie roli Kościoła katolickiego dla stosunków politycznych i społecznych;
5. opisuje narodziny i działania opozycji politycznej w latach 1976–1980;
6. przedstawia rolę Jana Pawła II i ocenia jego wpływ na przemiany społeczne i polityczne;
7. wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków sierpniowych w 1980 r.;
8. charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność”.

Szkoła średnia (zakres podstawowy)

LVII. Polska w latach 1957–1981.

Uczeń:

1. charakteryzuje system władzy w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych w PRL i stopień uzależnienia od ZSRS; opisuje proces industrializacji i funkcjonowanie gospodarki planowej;
2. wyjaśnia genzę i następstwa kryzysów społecznych w latach 1968, 1970 i 1976;

3. wyjaśnia społeczno-polityczną rolę Kościoła katolickiego;
4. charakteryzuje i ocenia działalność opozycji politycznej w latach 1976–1980;
5. ocenia rolę papieża Jana Pawła II i jego wpływ na przemiany w Polsce i krajach sąsiednich;
6. wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków w 1980 roku;
7. charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność” i ocenia jego wpływ na przemiany społeczno-polityczne w Polsce i w Europie.

Szkoła średnia (zakres rozszerzony)

LIII. Przemiany cywilizacyjne na świecie.

Uczeń:

spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

3. wyjaśnia rolę religii we współczesnym świecie, w tym znaczenie Soboru Watykańskiego II dla działalności Kościoła katolickiego w świecie i idei ekumenizmu.

LVII. Polska w latach 1957–1981.

Uczeń:

spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

2. wyjaśnia znaczenie obchodów milenijnych w roku 1966, z uwzględnieniem roli prymasa Stefana Wyszyńskiego.

SCENARIUSZE LEKCJI

TEMAT 1

PRYMAS TYSIĄCLECIA –

– SCENARIUSZ LEKCJI HISTORII DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH.

INFORMACJE WSTĘPNE:

Czas trwania: 1 godzina lekcyjna (45 minut).

CELE LEKCJI – UCZEŃ

- zna biografię prymasa Stefana Wyszyńskiego na tle historii Polski XX w.,
- rozumie termin „Prymas Tysiąclecia”,
- rozpoznaje prymasa Stefana Wyszyńskiego na fotografiach,
- rozpoznaje głos prymasa Stefana Wyszyńskiego.

METODY:

- mini wykład
- praca z infografiką
- analiza materiałów ikonograficznych
- analiza materiałów audio

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE I ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- infografiki – załączniki nr 1, 2, 3, 4
- krzyżówka – załącznik nr 5
- oś czasu – załącznik nr 6
- nagranie przemówienia prymasa Wyszyńskiego pt. *Żołędź* – załącznik nr 7

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Nauczyciel w formie mini wykładu, wykorzystując infografiki (załączniki nr 1, 2, 3, 4), przybliży uczniom biografię prymasa Stefana Wyszyńskiego na tle historii Polski w XX w. (15 minut)
2. Celem kolejnej części zajęć jest rekapitulacja pierwotna. Nauczyciel łączy uczniów w pary, rozdaje im wydruki infografik (załączniki nr 1, 2, 3, 4), krzyżówkę (załącznik nr 5) oraz ćwiczenie z osią czasu (załącznik nr 6). Uczniowie rozwiązują krzyżówkę oraz wykonują ćwiczenie z osią czasu, posilając się informacjami w wykładu wprowadzającego oraz z infografik. Nauczyciel sprawdza poprawność wykonania zadań (15 minut).
3. W kolejnej części rozmowy nauczającej nauczyciel pyta uczniów – dlaczego, ich zdaniem, prymas Wyszyński nazywany jest Prymasem Tysiąclecia. Następnie podsumowuje wypowiedzi uczniów (5 minut).
4. Dzięki kolejnemu ćwiczeniu uczniowie mogą zapoznać się z głosem prymasa Stefana Wyszyńskiego. Nauczyciel odtwarza uczniom nagranie pt. *Żołędź* (załącznik nr 7), prosząc ich o odpowiedź na pytanie (5 minut).
Do czego prymas Stefan Wyszyński porównuje żołędzia, a do czego dąb?
5. Nauczyciel podsumowuje zajęcia w formie zdań podsumowujących (5 minut).
Na zajęciach dowiedziałem się, że...
Na dzisiejszej lekcji szczególnie zaciekało mnie...
Z dzisiejszych zajęć chciałbym zapamiętać...

Stefan Wyszyński prymas Polski – duchowny

Stefan Wyszyński prymas Polski

(ur. 3 sierpnia 1901 r. w Zuzeli, zm. 28 maja 1981 r. w Warszawie)

KAPŁAŃSTWO

Od 1920 r. kształcił się w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku. 3 sierpnia 1924 r. z rąk bp. Wojciecha Owczarka przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1925–1929 kontynuował naukę na Wydziale Prawa Kanonicznego oraz Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych KUL. W 1929 r. uzyskał doktorat z prawa kanonicznego. Rok później został profesorem prawa kanonicznego i socjologii w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku. Działał też w redakcji „Ateneum Kapłańskiego” (od 1932 r. pełnił funkcję redaktora naczelnego), a także na Uniwersytecie Robotniczym i w sodalicy mariańskiej.

BISKUPSTWO

W 1945 r. został rektorem seminarium, a także redaktorem czasopisma „Ład Boży”. W 1946 r. papież Pius XII mianował go biskupem ordynariuszem diecezji lubelskiej. Sakrę biskupią przyjął na Jasnej Górze 12 maja 1946 r. z rąk prymasa Augusta Hłonda. Jako dewizę przyjął hasło Soli Deo (Jedynemu Bogu).

PRYMASOSTWO

Dwa lata później, po śmierci kardynała Hłonda, został podniesiony do godności arcybiskupa metropolity warszawsko-gnieźnieńskiego, prymasa Polski, a 12 stycznia 1953 r. został wyniesiony przez papieża Piusa XII do godności kardynała (nie mógł odebrać osobiście kapłusza kardynalskiego, gdyż władze komunistyczne odmówiły mu wydania paszportu).

Stefan Wyszyński prymas Polski – patriota

WOJNA

Po kampanii wrześniowej musiał ukrywać się przed Gestapo ze względu na swoje przedwojenne publikacje, w których zdecydowanie przeciwstawiał się nazizmowi. Podczas powstania warszawskiego był kapelanem zgrupowania AK „Kampinos”.

Znany pod pseudonimem „Radwan III”.

Po zakończeniu wojny powrócił do Włocławka, gdzie zaangażował się w prace nad ponownym otwarciem seminarium.

PRL

14 kwietnia 1950 r. prymas Wyszyński jako głowa polskiego Kościoła zawarł porozumienie z władzami PRL. W zamian za potępienie wciąż walczących oddziałów partyzanckich oraz uznanie nowej granicy zachodniej uzyskał zgodę m.in. na naukę religii w szkołach i działalność KUL.

INTERNOWANIE

25 września 1953 r. prymas został aresztowany i wywieziony z Warszawy. Do jesieni 1956 r. był więziony kolejno w Rywałdzie, Stoczku, Prudniku Śląskim, Komańczy.

Jasnogórskie Śluby Narodu Polskiego powstały podczas pobytu w Komańczy.

Tekst ślubów został odczytany przez bp. Michała Klepacza 26 sierpnia 1956 r. na Jasnej Górze.

ROLA W KONFLIKCIE POLITYCZNYM

Wobec napiętej sytuacji polityczno-społecznej w naszym kraju prymas Wyszyński podejmował starania mające na celu łagodzenie konfliktów na linii rząd-opozycja. W latach 1980-1981 pełnił rolę pośrednika w negocjacjach pomiędzy władzą a „Solidarnością”.

WIELKA NOWENNA

Po odzyskaniu wolności Prymas w latach 1957–1966 prowadził Wielką Nowennę, która miała przygotować naród na obchody Tysiąclecia Chrztu Polski. Nowenna zakończyła się 3 maja 1966 r. Aktem Oddania Narodu Matce Bożej za wolność Kościoła w Polsce i na świecie. Kardynał Wyszyński był też jednym z inicjatorów słynnego orędzia biskupów polskich do biskupów niemieckich, co spotkało się z ostrą reakcją władz komunistycznych. Pozostawał aktywnym uczestnikiem obrad Soboru Watykańskiego II, podczas którego złożył na ręce papieża Pawła VI memoriał Episkopatu Polski w sprawie ogłoszenia Maryi Matką Kościoła. Prośba ta została spełniona 21 listopada 1964 r.

ŚMIERĆ

Prymas Polski Stefan kardynał Wyszyński zmarł 28 maja 1981 r. w Warszawie, w uroczystość Wniebowstąpienia Pańskiego. Miał prawie 80 lat, z których 57 przeżył jako kapłan. Trumna z jego ciałem spoczęła w podziemiach katedry św. Jana w Warszawie, a pogrzeb stał się wielką manifestacją narodową.

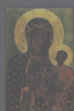
OSIĄGNIĘCIA

Przez dziesięciolecie swojej posługi prymas Wyszyński zdołał przeprowadzić polski Kościół przez niezwykle trudne lata komunizmu. Najlepszym świadectwem szacunku, na jaki zasługuje ta niezwykła postać jest hołd, jaki oddał jej Jan Paweł II podczas inauguracji swojego pontyfikatu, 22 października 1978 r.:

Nie byłoby na stolicy tego Papieża – Polaka (...) gdyby nie było Twojej wiary nie cofającej się przed więzieniem i cierpieniem, Twojej heroicznej nadziei, Twojego zawierzenia bez reszty Matce Kościoła, gdyby nie było Jasnej Góry i tego całego okresu dziejów Kościoła w Ojczyźnie naszej, który jest związany z Twoim biskupim i prymasowskim posługiwaniem.

herb kardynała Wyszyńskiego

- 1 - Matka Boża Częstochowska
- 2 - herb archidiecezji gnieźnieńskiej
- 3 - herb archidiecezji warszawskiej

SOLI DEO

Stefan Wyszyński Prymas Polski

3 VIII 1901 – 28 V 1981

JEDYNYMU BOGU

KALENDARIUM

- 3 VIII 1901** urodzony w Zuzeli nad Bugiem
1920 początek kształcenia w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku
3 VIII 1924 święcenia kapłańskie z rąk bp. Wojciecha Owczarka
1925-1929 studia na Wydziale Prawa Kanonicznego oraz Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych KUL.
1929 stopień doktora prawa kanonicznego
1931-1939 profesor prawa kanonicznego i socjologii w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku
1932 redaktor naczelny "Ateneum Kapłańskiego"
- X 1939** ukrywał się przed Gestapo
1 VIII – 2 X 1944 kapelan AK „Kampinos”
IX 1945 starania o ponowne otwarcie seminarium we Włocławku
1945 rektor seminarium, redaktor czasopisma „Ład Boży”
- 1946** biskup ordynariusz diecezji lubelskiej (mianowany przez papieża Piusa XII)
12 V 1946 sakra biskupia (przyjęta z rąk prymasa Augusta Hlonda)
1948 arcybiskup metropolita warszawsko-gnieźnieński, prymas Polski
12 I 1953 wyniesiony przez papieża Piusa XII do godności kardynała
- 25 IX 1953** aresztowanie Prymasa
25 IX – 28 X 1956 internowany kolejno w: Rywałdzie, Stoczku Warmińskim, Prudniku Śląskim oraz Komańczy
26 VIII 1956 odczytanie przez bp. Michała Klepacza w Częstochowie Jasnogórskich Ślubów Narodu Polskiego
- 1957-1966** Wielka Nowenna
3 V 1966 Akt Oddania Narodu Polskiego Matce Bożej, obchody Tysiąclecia Chrztu Polski
1974-1976 cykl Kazań Świętokrzyskich
1980-1981 rola pośrednika w negocjacjach pomiędzy władzą a „Solidarnością”
28 V 1981 śmierć Prymasa (spoczął w katedrze św. Jana w Warszawie)

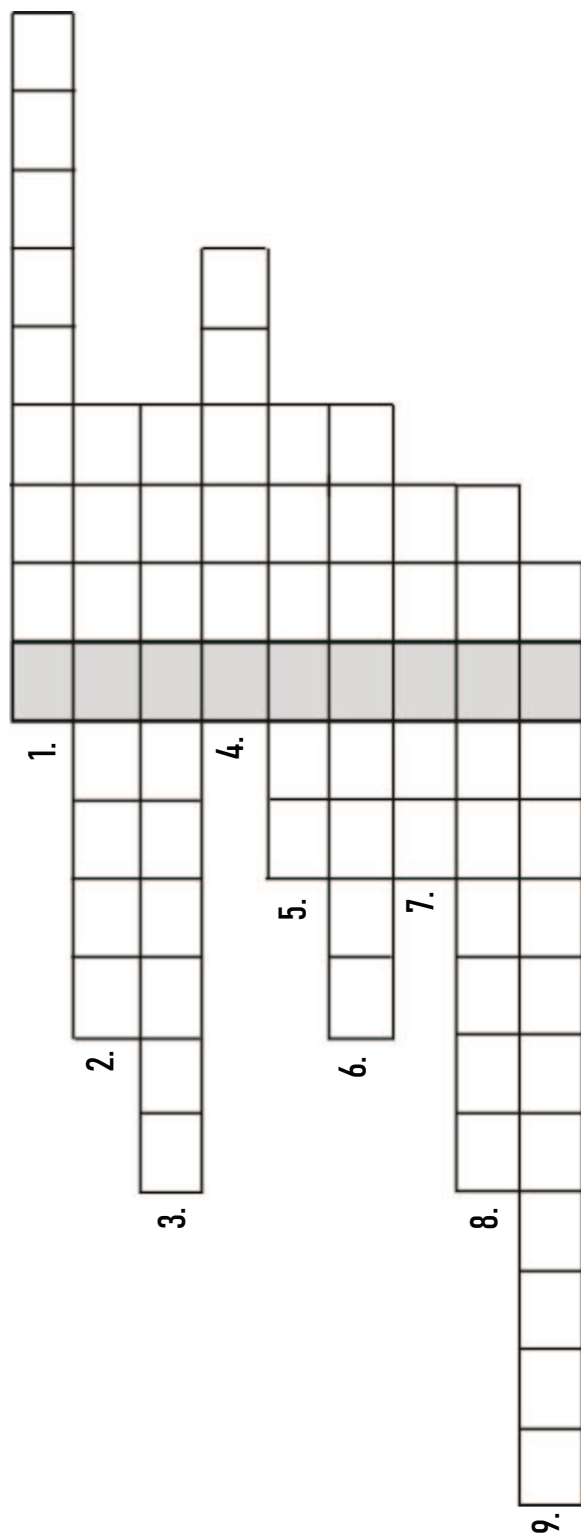
57 lat
KAPŁAŃSTWA

33 lata
PRYMASOSTWA

Nie byłoby na stolicy tego Papieża – Polaka (...) gdyby nie było Twojej wiary nie cofającej się przed więzieniem i cierpieniem, Twojej heroicznej nadziei, Twojego zawierzenia bez reszty Matce Kościoła, gdyby nie było Jasnej Góry i tego całego okresu dziejów Kościoła w Ojczyźnie naszej, który jest związany z Twoim biskupim i prymasowskim posługiwaniem.

Jan Paweł II, 22 X 1978

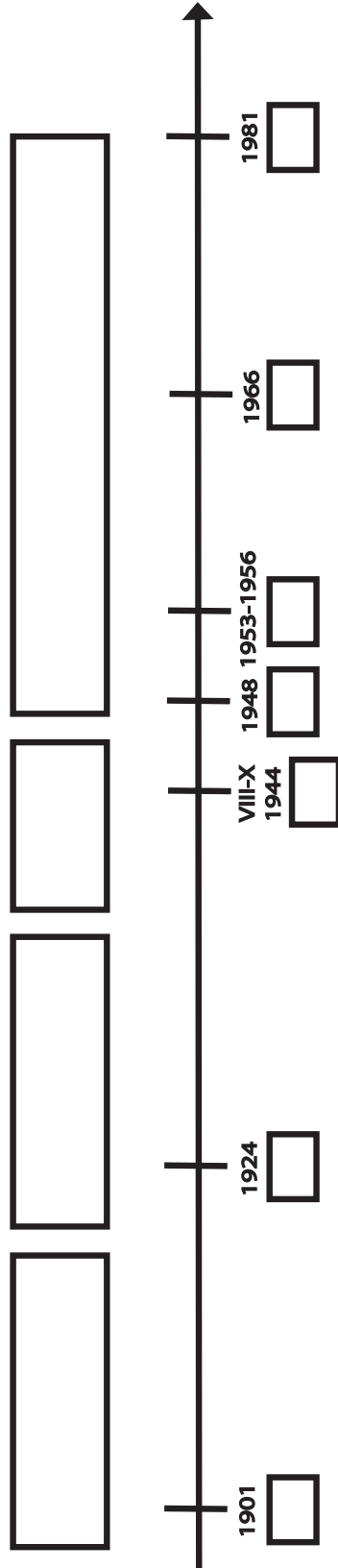

1. W tym mieście Stefan Wyszyński studiował w Wyższym Seminarium Duchownym.
2. Najważniejszy po papieżu dostojnik w hierarchii kościelnej.
3. „Ateneum” - miesięcznik, którego redaktorem naczelnym był Stefan Wyszyński.
4. Miejscowość, w której urodził się Stefan Wyszyński.
5. Tytuł ordynariusza diecezji w niektórych krajach, dający mu pierwszeństwo przed innymi biskupami.
6. Jedno z miejsc internowania prymasa Wyszyńskiego.
7. W tej miejscowości mieścił się zakład dla niewidomych, w którym Stefan Wyszyński podczas wojny był kapelanem.
8. Po II wojnie światowej Stefan Wyszyński został biskupem
9. Przymusowe umieszczenie określonych osób w wyznaczonym miejscu pobytu, bez prawa jego opuszczania.

Przyporządkuj wydarzenia z życia prymasa Stefana Wyszyńskiego oraz okresy z historii Polski. Wpisz w górnej części osi czasu litery odpowiadające okresom w historii Polski a na dolnej części numery wydarzeń z życia Prymasa.

OŚ CZASU

Historia Polski

Biografia Prymasa

Biografia Prymasa

- 1) Millennium Chrztu Polski
- 2) święcenia kapłańskie
- 3) kapelan szpitala powstańczego w Laskach
- 4) internowanie
- 5) narodziny
- 6) śmierć
- 7) prymas Polski

Historia Polski

- a) II RP
- b) Polska Ludowa - PRL
- c) Zabory
- d) II wojna światowa

TEMAT 2

INTERNOWANIE PRYMASA STEFANA WYSZYŃSKIEGO – —SCENARIUSZ LEKCJI HISTORII DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH.

INFORMACJE WSTĘPNE:

Czas trwania: 1 godzina lekcyjna (45 minut).

CELE LEKCJI – UCZEŃ POTRAFI:

- Podać, w jakich latach i w jakich miejscach internowany był prymas Stefan Wyszyński;
- wyjaśnić, jakie były przyczyny internowania oraz okoliczności uwolnienia prymasa Stefana Wyszyńskiego;
- opisać sposoby kontroli Prymasa w czasie internowania;
- scharakteryzować stosunek bezpieki do Prymasa podczas internowania;
- przedstawić, jak Prymas opisywał okres uwięzienia w swoich wspomnieniach;
- opisać, jak wyglądały miejsca, w których przebywał prymas Wyszyński.

METODY:

- praca z materiałem filmowym
- praca w grupach
- analiza tekstów źródłowych
- analiza mapy

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE I ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- mapa miejsc internowania
- film *Stąd nie można zobaczyć żywej duszy* (dostępny na stronie internetowej: edukacja.ipn.gov.pl)
- karta pracy do filmu *Stąd nie można zobaczyć żywej duszy*
- teksty źródłowe

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Nauczyciel wprowadza uczniów w temat zajęć. Posługując się mapą miejsc internowania (załącznik nr 1), przedstawia, jakie były przyczyny zatrzymania oraz okoliczności uwolnienia prymasa Stefana Wyszyńskiego, od kiedy do kiedy trwało internowanie oraz w jakich miejscach prymas był przetrzymywany (10 minut).
2. Kolejnym elementem zajęć jest projekcja filmu *Stąd nie można zobaczyć żywej duszy*. Przed jej rozpoczęciem nauczyciel rozdaje uczniom karty pracy (załącznik nr 2) z prośbą, aby po projekcji odpowiedzieli na pytania. Nauczyciel sprawdza poprawność wykonanego zadania (15 minut).

3. Następnie nauczyciel dzieli uczniów na trzy grupy, każdej z grup przydziela teksty źródłowe (załącznik nr 3) wraz pytaniami.

GRUPA I

Zadaniem grupy jest scharakteryzowanie, w jaki sposób prymas Stefan Wyszyński opisywał we wspomnieniach okoliczności aresztowania i uwolnienia.

Pytania do grupy:

- Jak Prymas wspomina jedną z pierwszych rozmów z przedstawicielem Urzędu Bezpieczeństwa w czasie internowania? Jakie było oficjalne stanowisko Prymasa zakomunikowane w czasie tej rozmowy?
- Jak prymas Wyszyński opisywał otaczającą go rzeczywistość?
- Jak wyglądały rozmowy przed uwolnieniem Prymasa, kto z ramienia władzy brał w nich udział, jakie były postanowienia?

GRUPA II

Zadaniem grupy jest scharakteryzowanie stosunku władz PRL oraz bezpieki do prymasa Wyszyńskiego. Jak władze PRL uzasadniały konieczność internowania Prymasa?

Pytania do grupy:

- Jakim ograniczeniom podlegał prymas Wyszyński w czasie pobytu w Komańczy? Jakie były różnice w stosunku do poprzednich miejsc odosobnienia?
- Jaki był stosunek bezpieki do Prymasa?

GRUPA III

Zadaniem grupy jest scharakteryzowanie metod kontrolowania Prymasa podczas internowania.

Pytania do grupy:

- Jak wyglądało miejsce internowania w Stoczku Warmińskim?
- W jaki sposób władze kontrolowały Prymasa?
- W jaki sposób Prymas mógł kontaktować się ze światem zewnętrznym?

Nauczyciel prosi każdą z grup o zaprezentowanie wyników swojej pracy (15 minut).

4. Nauczyciel porządkuje i podsumowuje informacje zaprezentowane przez uczniów (5 minut).

Miejsca internowania prymasa Stefana Wyszyńskiego

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

KARTA PRACY NR 5
do filmu: *Stąd nie można zobaczyć żywej duszy*

Obejrzyj film *Stąd nie można zobaczyć żywej duszy* i na jego podstawie oraz wiedzy z innych źródeł odpowiedz na pytania:

1. Co było oficjalną, a co faktyczną przyczyną usunięcia oo. franciszkanów z klasztoru w Prudniku w 1954 r.?
2. Którym z kolei miejscem internowania prymasa Stefana Wyszyńskiego był Prudnik?
3. Gdzie najdłużej internowany był kardynał Stefan Wyszyński?
4. W jakim okresie Prymas przebywał w Prudniku?
5. Czy wiadomo, dlaczego Prudnik został wybrany jako miejsce internowania Prymasa?
6. Co łączyło wszystkie miejsca internowania pod względem ich położenia geograficznego?
7. Jakich uroczystości program opracował prymas Stefan Wyszyński w czasie internowania?
8. W jaki sposób władze szykanowały Prymasa podczas internowania?
9. Co mieściło się w klasztorze i kościele oo. franciszkanów w Prudniku po okresie internowania Prymasa?
10. Co zapamiętał Prymas z pobytu w klasztorze w Prudniku?

GRUPA I

DOKUMENT NR 1

Notatka prymasa Stefana Wyszyńskiego z pierwszych dni po aresztowaniu, 28 września 1953 r.

Zgłosił się „pan w ceracie”, wysoki, przystojny mężczyzna, młody jeszcze, o twarzy bez wyrazu. Wykładał mi raz jeszcze moje stanowisko wobec dokonanego na mnie gwałtu. Zdumienie może budzić w ludziach, przyzwyczajonych do praworządności, jak można na podstawie jednostronnej uchwały, dokonanej zaocznie, decydować o losach obywatela, wbrew Konstytucji i „Porozumieniu” [podpisanemu między rządem a Episkopatem Polski]. W decyzji swej Rząd nie zadał sobie nawet elementarnego trudu, który jest nakazem prymitywnej sprawiedliwości: *audiatur et altera pars* [łac. należy wysłuchać drugiej strony]. Skoro istniały zarzuty, czyż nie prostszą rzeczą było dać mi możliwość je poznać? Może to uchroniłoby od posunięć, które będą kosztowały Polskę wiele ataków ze strony całego świata cywilizowanego.

„Pan osłaniał bibułkami szyby moich okien, żeby kto nie dostrzegł Prymasa Polski. Tych okien nikt nie zdoła przed światem ukryć, i tak wszyscy będą wiedzieli, gdzie mnie więzicie”. „Przesada” – wygłosił mój rozmówca. „Nie przesada, tylko stwierdzenie rzeczywistości, której wy nie znacie, bo zamykacie na nią oczy. Pozycja Prymasa Polski więcej znaczy w świecie aniżeli każdego innego hierarchy na Wschodzie Europy; i na to rady nie ma. Świat interesuje się losami każdego kardynała – i na to również rady nie ma. Kto zna choć odrobinę Europę, wie, że to nie są pojęcia martwe. Trzeba wielkiego zaślepienia, by strzelać do obywatela z ciężkich dział, zamiast użyć ludzkiej mowy. Nadal oczekuję w sprawie gwałtu mi zadanego wyjaśnień”. – Mój rozmówca obiecuje, że w ciągu najbliższych czterech dni otrzymam wyjaśnienie sytuacji, gdyż zgłoszą się do mnie przedstawiciele Rządu, którzy będą chcieli przeprowadzić ze mną rozmowę. Wyrażam na nią gotowość.

Po *missamsiccam*² przeglądam stertę książek leżących na podłodze; wśród mnóstwa kazań i konferencji bez większej wartości jest kilka książek, które wybieram do lektury.

Rozpoczynam więc życie więźnia. Słowa tego używać nie można, gdyż otoczenie moje proste: to nie jest więzienie. Pomimo to czuwa nade mną blisko dwudziestu ludzi „w cywilu”. Nie opuszczają korytarza i w dzień, i w nocy; skrzypiące kroki słyszę cały dzień. Brak nam światła. Jeden z młodych ludzi usadza się na noc na koślawym krzeselku pod drzwiami i tu, przy kopczącej lampce albo przy świecach ołtarzowych, czyta książki. Na podwórzu gospodarczym stale przebywa kilku młodych ludzi, którzy nie spuszczaają oczu z moich okien. Zresztą są grzeczni i trzymają się na odległość.

Upominam się o możliwość odprawiania Mszy świętej. Dowiaduję się, że do kościoła nie będę mógł chodzić. Wobec tego proszę o przybory do Mszy świętej, którą chcę odprawić w celi. Wszak mogą je przynieść z sąsiedniego kościoła. Sprzętów nie otrzymałem.

Źródło: S. Wyszyński, *Zapiski więzienne*, Paryż 1982, s. 25–26.

2 łac. tzw. msza św. sucha, w której nie ma konsekracji ani komunii.

DOKUMENT NR 2

Notatka prymasa Stefana Wyszyńskiego dotycząca okoliczności jego uwolnienia, 26 października 1956 r.

O godzinie 9.00 rano zgłosili się do klasztoru w Komańczy wiceminister sprawiedliwości Zenon Kliszko i poseł Władysław Bieńkowski, z polecenia Władysława Gomułki [I sekretarza PZPR], i wyrazili przełożonej nazaretanek życzenie rozmowy z Prymasem. Po przeszło piętnastu minutach przyjąłem obydwu panów w rozmównicy na dole. Oświadczyli mi, że przybywają z ramienia towarzysza Wiesława³ dla przedłożenia pewnych spraw do rozważenia. Nowy sekretarz PZPR stoi na stanowisku, że konieczny jest jak najszybszy powrót Prymasa do Warszawy i objęcie urzędowania. Przedstawili mi sytuację społeczno-gospodarczą kraju, jak również wewnętrzną i zewnętrzną-polityczną. Wszystkie te spostrzeżenia wymagają, by w kraju doszło jak najszybciej do pełnego uspokojenia. Władysław Gomułka uważa, że na odcinku stosunku Kościół–Państwo najwięcej niepokoju w społeczeństwie budzi obecna sytuacja Prymasa. I dlatego zostali wydelegowani przez sekretarza partii, by usłyszeć zdanie Księdza Prymasa. Moja odpowiedź: „Jestem tego zdania od trzech lat, że miejsce Prymasa Polski jest w Warszawie”.

Rozpatrzyliśmy sytuację od strony najpilniejszych potrzeb Kościoła. Po czym panowie udali się do wsi Komańcza, by specjalnym telefonem poinformować Gomułkę o wyniku rozmów. Wrócili na skromny posiłek, który spożyliśmy w rozmównicy. Siostry chciały dać lepszy obiad. Byłem zdania, że ma być zwykły, jak na co dzień.

Po obiedzie obydwaj wysłannicy pożegnali nas. Pozostawili wrażenie zróżnicowane. Pan Bieńkowski otwarty, pogodny, z podejściem humanistycznym; widzi raczej drogę łatwych rozwiązań. Pan Kliszko, z mentalnością prawnika, wszędzie widzi trudności, zastrzeżenia. Jest człowiekiem schematycznym. Widzę trudności na przyszłość po jego stronie.

Zasadnicze wnioski z dwugodzinnej rozmowy można sprowadzić do następujących punktów:

1. Wobec zachodzących zmian w życiu wewnętrznym Polski, zmierzających do uspokojenia i zerwania z błędami przeszłości, Ksiądz Prymas ustosunkowuje się pozytywnie.
2. Dla ściślejszego określenia stanowiska miarodajne są wypowiedzi towarzysza Gomułki na VIII Plenum i na wiecu warszawskim, oczywiście w ramach wyznaczonych przez różnice światopoglądowe.
3. Dla stopniowego uspokojenia opinii katolickiej Narodu, żywo dotkniętej dotychczasową działalnością Rządu, niezbędne jest zniesienie dekretu [Rady Państwa z 9 lutego 1953 r.] o obsadzaniu stanowisk kościelnych, i to jak najprędzej. Obydwaj rozmówcy oświadczyli, że towarzysz Gomułka ocenia ten dekret negatywnie. Obydwaj rozmówcy, jakkolwiek bliżej go nie znali, to jednak oceniają go negatywnie. Będzie rzeczą wyznaczonej Komisji Mieszanej zająć się nowym sformułowaniem tego zagadnienia.
4. Jako punkt zasadniczy uważa się, że obsadzanie stanowisk biskupich powinno być uzgadnianie z Rządem, podobnie jak to było w konkordacie. Gdy idzie o obsadzanie innych stanowisk kościelnych, nie uważa się za rzecz konieczną uzgadniania, jakkolwiek jakaś forma wymiany stanowisk może być potrzebna. Oczywiście istnieje całe mnóstwo stanowisk kościelnych, które nie mogą podlegać uzgadnianiu.
5. Pilną jest rzeczą wznowienie prac Komisji Mieszanej, w której spotkają się specjaliści do omawiania spraw. Ze strony rządu skład będzie całkowicie nowy. Ze strony Episkopatu pozostaną księża biskupi [Michał] Klepacz i [Zygmunt] Choromański. Biskup [Tadeusz] Zakrzewski, z uwagi na stan zdrowia nie będzie mógł brać udziału w pracach Komisji Mieszanej. Do Komisji Mieszanej będą przekazane inne sprawy, których nagromadziło się wiele.
6. Dla uspokojenia opinii społecznej konieczną jest rzeczą, by wrócili na swoje stanowiska księża biskupi: [Stanisław] Adamski ze swoimi sufraganami i biskup [Czesław] Kaczmarek z Kielc. Rozmówcy wysunęli trudności, gdy idzie o biskupa Adamskiego, którego osoba od dawna budzi zastrzeżenia.
7. Powrót biskupów sufraganów gnieźnieńskich na swoje stanowiska uważa się za rzecz oczywistą i łączącą się ze sprawą Księdza Prymasa. Tym więcej, że diecezja prymasowska jest od trzech lat bez biskupów. Pełnienie obowiązków Prymasa bez ich pomocy byłoby rzeczą niemożliwą.

3 „Wiesław” – pseudonim Władysława Gomułki z czasów okupacji niemieckiej.

8. Dla uspokojenia opinii publicznej na Śląsku, celem podniesienia zaufania do nowej linii rządu, należy dokonać zmian na stanowisku rządców we Wrocławiu i w Katowicach. Obydwaj powinni odejść.
9. Dla właściwego układu ideologicznego niezbędną jest rzeczą przywrócenie prasy katolickiej w pełnym tego słowa znaczeniu.
10. Zdaniem rozmówców na konkordat ze stolicą świętą nie jest jeszcze czas.
Sformułowano komunikat do PAP, treści następującej: W wyniku rozmowy przeprowadzonej przez przedstawicieli Biura Politycznego KC PZPR z prymasem Polski Stefanem Kardynałem Wyszyńskim, w tych dniach Ksiądz Prymas wrócił do stolicy i objął urządowanie.

Źródło: S. Wyszyński, *Zapiski więzienne*, Paryż 1982, s. 252–254.

GRUPA II

DOKUMENT NR 1

Uchwała Prezydium Rządu PRL z 24 września 1953 r. pozbawiająca możliwości sprawowania funkcji przez prymasa Stefana Wyszyńskiego, 25 września 1953 r.

URZĄD RADY MINISTRÓW
Nr Szef-730/53

Warszawa, dnia 25 września 1953 r.

Odpis

UCHWAŁA PREZYDIUM RZĄDU
Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej
z dnia 24 września 1953 r., nr 700/53
O środkach zapobiegających dalszemu nadużywaniu funkcji
pełnionych przez ks. arcybiskupa Stefana Wyszyńskiego

W oparciu o postanowienia Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej o „nadużywaniu wolności sumienia i wyznania dla celów godzących w interesy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej” (art. 7), jak również zgodnie z założeniami Dekretu z dnia 9 lutego 1953 r. oraz Zarządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie wykonania dekretów o obsadzaniu duchownych stanowisk kościelnych (§ I)

Prezydium Rządu postanawia:

Na skutek uporczywego nadużywania przez ks. arcybiskupa Stefana Wyszyńskiego piastowanych przez niego funkcji i stanowisk kościelnych dla celów godzących w interesy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, osłaniania i patronowania poczynaniom naruszającym obowiązujące ustawy i zarządzenia władz państwowych, a równocześnie siejącym niepokój i godzącym w jedność społeczeństwa polskiego w obliczu zakusów na nienaruszalność granic Rzeczypospolitej Ludowej – zakazać ks. arcybiskupowi Stefanowi Wyszyńskiemu wykonywania funkcji wynikających z piastowanych przezeń dotąd stanowisk kościelnych.

Celem zapobieżenia dalszym szkodom, wynikającym z wyżej wymienionej działalności ks. arcybiskupa Stefana Wyszyńskiego, zleca się właściwym organom państwowym dopilnowanie natychmiastowego opuszczenia przez niego miasta Warszawy i zamieszkania w wyznaczonym klasztorze bez prawa opuszczania tego klasztoru aż do nowego zarządzenia władz.

„Za zgodność”

SZEF URZĘDU RADY MINISTRÓW
Kazimierz MIJAL – minister

[p]rymas Polski

Powyższe przeczytałem
+Stefan kard. Wyszyński

podpis nieczytelny

W[arsza]wa, dn. 25 IX [19]53 r.

Źródło: *Stefan Kardynał Wyszyński Prymas Polski w dokumentach aparatu bezpieczeństwa PRL (1953–1956)*, red. B. Piec, Warszawa 2001, s 3.

DOKUMENT NR 2

Notatka funkcjonariusza UB w sprawie poinformowania prymasa Stefana Wyszyńskiego o zmianie jego miejsca pobytu, 29 października 1955 r.

Ścisłe tajne

Notatka służbowa

W dniu 28 X [19]55 r. przeprowadziłem rozmowę z ks. St[efanem] Wyszyńskim, podczas której zakomunikowałem mu o zarządzeniu dyrektora Urzędu ds. Wyznań w sprawie zmiany miejsca i warunków pobytu w klasztorze.

Ks. Wyszyński po kilkakrotnym przeczytaniu zarządzenia prosił, ażeby mu wyjaśnić, jak ma rozumieć „zakaz opuszczania miejsca pobytu” i „możliwości kontaktowania się”. Wyjaśniłem, że w nowym miejscu pobytu, w klasztorze w Komańczy, będzie już bez ochrony, będzie mógł wychodzić na spacer w najbliższe otoczenie klasztoru, jednak nie wolno [mu] będzie oddalać się. Będzie również mógł widywać się z najbliższą rodziną, a także z przewodniczącym i sekretarzem Episkopatu.

Ks. Wyszyński zapytał, czy może jeszcze zadać zasadnicze pytanie – gdyż przed rokiem pisał obszerną prośbę do Rządu, w której pozytywnie ustosunkował się do wielu zagadnień, a dotychczas nie otrzymał żadnej odpowiedzi – czy zakomunikowane mu obecnie zarządzenie jest odpowiedzią na tę prośbę.

Przecież – dodał – każdy obywatel w Polsce może żądać, ażeby podano mu zarzuty, na podstawie których podejmowane są sankcje ograniczające jego wolność osobistą.

Odpowiedziałem, że nie jestem upoważniony do merytorycznego omawiania z nim jego sytuacji, ale mogę mu powiedzieć, że Rząd podejmując we wrześniu 1953 r. uchwałę związaną z jego osobą, poinformował przedstawicieli Episkopatu o zarzutach w stosunku do jego osoby, a obecnie, gdy będzie miał możliwość kontaktowania się z przedstawicielami Episkopatu, będzie mógł o wszystkim dowiedzieć się.

Wyjaśniłem, że Rząd obecnie zmienia warunki jego pobytu w klasztorze na prośbę Episkopatu, i przedstawiłem mu ją do przeczytania. Widziałem, że podczas dwukrotnego odczytywania listu bp. Klepacza do Premiera twarz jego bardzo spochmurniała i bez jednego słowa odsunął natychmiast ten dokument od siebie.

Zapytałem go, czy warunki jego pobytu w klasztorze w Komańczy są dla niego jasne, a zwłaszcza, czy rozumie, jakie ograniczenia nadal go obowiązują, oraz poprosiłem o stwierdzenie na zarządzeniu, że przyjął je do wiadomości. Odpowiedział „że rozumie zarządzenie i jego tenor”, a jak będzie w Komańczy, to zobaczy, bo przecież „jestem w rękach panów i robicie, co »chcecie«, a ja przecież nie stawiam żadnego oporu”.

Zapytał, czy może otrzymać kopię zarządzenia, a na odpowiedź, że nie posiadam odpisu, prosił o pozwolenie wynotowania sobie jego treści dla pamięci. Po odnotowaniu ołówkiem na kartce papieru treści zarządzenia na oryginale napisał: „Czytałem ks. Stefan kardynał Wyszyński 28 X 1955 r.”

Powróciłem jeszcze raz do treści zarządzenia, zwracając jego uwagę, że jego obowiązkiem jest dbać o to, żeby zmienione warunki nie zostały przez kogokolwiek wykorzystane dla wystąpień p[rzeciwi]wko władzom państwowym i ich zarządzeniom. Przedstawiłem mu przy tym do przeczytania odpis zobowiązania Episkopatu, które odczytał z ukrywaną niechęcią i odsunął natychmiast od siebie. Przystąpiłem do omówienia szczegółów jego przewiezienia na nowe miejsce. Oświadczył, że na godz. 6.00 29 października 1955 r. będzie gotowy do drogi, pytając, czy pojedą z nim również kapelan i zakonnica. Wyjaśniłem, że kapelan i zakonnica są więźniami po wyrokach, ich sprawa musi być przecież oddzielnie rozpatrzona i z nim nie pojedą. Powiedział tylko, że oboje są słabego zdrowia, o nic nie prosząc.

Więckowski Karol, płk

Warszawa, dnia 29 X 1955 r.

Źródło: *Stefan Kardynał Wyszyński Prymas Polski w dokumentach aparatu bezpieczeństwa PRL (1953–1956)*, red. B. Piec, Warszawa 2001, s. 51.

GRUPA III

DOKUMENT NR 1

Opis klasztoru w Stoczku Warmińskim – miejsca internowania prymasa Stefana Wyszyńskiego

Klasztor w 1953 r. wyglądał jak twierdza o dużym znaczeniu strategicznym. Na krótko przed przewiezieniem tam Prymasa zespół klasztorny oddzielono murem od kościoła, objęły go w posiadanie władze wojskowe. Wcześniej usunięto sędziwego proboszcza i wykonano pośpiesznie remont. Teren wokół zabudowań otoczono drutem kolczastym, co kilka metrów zamontowano reflektory, ustawiono warty. Na drogach dojazdowych postawiono szlabany, a przy nich posterunki. Miejscowej ludności zakazano opuszczania domów od zmroku do świtu, by nikt nie dowiedział się o miejscu uwięzienia prymasa Polski. W samym klasztorze panował chłód i zimno. Opuszczony gmach nie był ogrzewany.

Źródło: M.P. Romaniuk, *Prymas Wyszyński. Bibliografia i wybrane źródła*, Gniezno 2001, s. 70.

DOKUMENT NR 2

Fragmenty doniesień TW „Krzyszyna” – ks. Stanisława Skorodeckiego, współwięźnia Prymasa w Stoczku Klasztornym (Warmińskim) i Prudniku; Stoczek, 31 października 1953 r.

Ks[ia]dz Prymas był dzisiaj zagadkowo mało mówny, prawie cały dzień, i to tak w czasie przechadzek obu, jak i posiłków. Być może, że to było spowodowane [sic!] wypadającej dzisiaj rocznicy śmierci Jego matki. Przy śniadaniu też właśnie mówił ks[ia]dz Prymas o swoim dzieciństwie u boku Matki, którą wspominał. W czasie przechadzki spytałem: „czy Eminencja dostał jakąś zagraniczną prasę?” Ks[ia]dz Prymas na to odpowiadając, mówił tak: „Teraz bardzo mało już, zresztą ja sam to ani raczej radia nie słuchałem, ani gazet nie czytałem, bo i ciągle czasu było mało. Miałem specjalnego referenta prasowego. Ten co parę (dwa–trzy dni) do mnie przychodził, on się dobrze orientował i referował mi, co w radio, w prasie jest na temat katolickiego Kościoła w ogóle, a szczególnie u nas w Polsce. Ciekawsze artykuły lub gazety przynosił, podkreślał, a ja ewentualnie później jeszcze sam studiowałem. Tak samo było i z wszystkimi innymi wydawnictwami, zwłaszcza mniejszymi. No cóż, tych naszych wydawnictw jest już bardzo znikoma ilość, a niektóre nazywające się katolickimi i kościelnymi, wcale nie są przez nas kierowane i redagowane. Taki »Tygodnik Powszechny« w zupełnie innym składzie jest redagowany, tamci musieli odejść”. [...]

Przy obiedzie Ks[ia]dz Prymas oznajmił mi: „Miałem wizytę. Był u mnie ten nowy zastępca. Bardzo elegancki, jakiś inteligentny gość, ułożony i taki taktowny był. Pytał się jak zwykle. Mam takie myśli, czy on nie jest lekarzem jakimś? Rozmawiał ze mną na temat moich dolegliwości, jakich chciałbym lekarzy mieć. Powiedziałem mu, że gdybym już konkretnie miał dać odpowiedź, musiałbym wiedzieć, czy ewentualnie ten lekarz z takimi perypetiami i w taki sposób jak ja byłby tutaj ściągnięty? Bo nie wiem, czy warto by go zamęczać?”

„A on co na to” – spytałem.

„No nic. Powiedziałem mu też, że mi żal tych ludzi, którzy nas po nocach pilnują. Za poważną jestem osobą, abym uciekał stąd czy chciał się porozumiewać. Żeby bramy szeroko otworzyli, a nie dali rozkazu – nie wyszedłbym stąd. Mówiliśmy na ten temat, powiedział mi, że to zależy od punktu patrzenia”.

Źródło: AIPN, IPN BU 00170/52/1, t. 1: Doniesienie ag[enturalne], źródło „Krzyszyna”, przyjął J. Z., 31 X 1953 r., k. 46–49.

DOKUMENT NR 3

Wywiad z s. Edytą Krawczyk – jedną z sióstr przebywających w klasztorze w Komańczy podczas internowania prymasa Stefana Wyszyńskiego.

- *Czy po przybyciu Księdza Prymasa klasztor został odizolowany od świata?*
- Można tak powiedzieć. Utworzono bowiem pas graniczny, postawiono budki, szlabany, strażnicę WOP (na miejscu dzisiejszego schroniska PTTK), tak że bez przepustki to nawet najbliższa rodzina nie mogła przyjechać. W pociągu to już w Rzepedzi sprawdzano przepustki. Tak na marginesie można powiedzieć, że pobyt Księdza Prymasa rozsławił region i klasztor. Do tej pory tylko miejscowi wiedzieli o istnieniu klasztoru z uwagi na niesioną pomoc, głównie ambulatoryjną. Teraz po kraju rozeszły się wici, że Ks[ia]dz Prymas jest w Komańczy w Bieszczadach, o której to wsi i regionie wielu jeszcze niewiele wiedziało.
- *Czy w czasie, kiedy przebywał tu Ksiądz Prymas mogli tu przebywać inni, odwiedzać to miejsce, zbliżyć się do niego?*
- Tak jak już wspomniałam, nawet najbliższa rodzina miała kłopoty z widzeniem się z Księdzem Prymasem. O innych osobach nie mogło być mowy, nie mogliśmy przyjmować żadnych gości, tylko my i Ksiądz Prymas.
- *Czy Ksiądz Prymas mógł swobodnie opuszczać otoczenie klasztoru, wybierając się na wędrowkę?*
- Ksiądz Prymas przeważnie udawał się na spacer między godziną 14 a 16. Towarzyszyli mu najczęściej członkowie rodziny, księża lub siostry. Jeśli chodzi o kontrolę przez komunistów to odbywała się ona z dala, nikt nie chodził za Prymasem bezpośrednio.
- [...]
- *Czy to prawda, że w pokoju Prymasa był podsłuch?*
- Tak, gdy w pokoju, w którym przebywał Prymas, przeprowadzany był remont, znaleziono podsłuch. Prawdopodobnie został założony przez członków ekipy filmowej kręcącej film o generale Karolu Świerczewskim lub przez osoby podszywające się pod pracowników leśnych.

Źródło: <http://nazaretanki.przemyska.eu/prymas-tysiaclecia> (dostęp 26 VII 2021 r.).

ZADANIA DLA UCZNI

* gwiazdką oznaczono ćwiczenia trudniejsze, odwołujące się do podstawy programowej dla szkół ponadpodstawowych w zakresie rozszerzonym albo wykraczające poza podstawę programową.

Nr 1, 2

a) Na podstawie tekstów źródłowych nr 1 i 2 odpowiedz, kto i w jaki sposób miał wpływ na wychowanie patriotyczne małego Stefana. Podaj przykłady takiego wychowania w dzieciństwie.

Czas: 10 minut.

.....
.....
.....

b) Na podstawie życiorysu Prymasa Tysiąclecia i wiadomości szkolnych wyjaśnij, dlaczego mały Stefan uczył się historii Polski potajemnie.

Czas: 5 minut.

.....
.....
.....

c) Jak myślisz, komu mogły być dedykowane krzyże stawiane przez ojca Stefana i innych gospodarzy? Zwróć uwagę na kontekst sytuacji.

Czas: 5 minut.

.....

NR 3, 5, 6

Jakie osoby i wydarzenia z dzieciństwa i młodości miały wpływ na ukształtowanie pobożności maryjnej przyszłego Prymasa? **Czas: 10 minut.**

.....

NR 4

Odpowiedz na pytania do tekstu.

Czas: 10 minut.

a) Przejawem jakiej polityki prowadzonej przez zaborcę była świątynia postawiona na placu Zwycięstwa?

.....

b) Poszukaj w źródłach, jaką nazwę nosił na przestrzeni lat wspomniany przez Prymasa plac. Z jakimi ważnymi dla Polaków wydarzeniami był związany?

.....
.....

c) W jaki sposób historia połączyła osobę Prymasa z tym miejscem?

.....
.....
.....

NR 7, 8

Napisz, jak wyglądała działalność duszpasterska Kościoła wśród robotników w okresie II RP.

Czas: 15 minut.

.....

NR 9*

Podaj przykłady środków, za pomocą których propaganda komunistyczna próbowała – według Prymasa – przeniknąć do Polski i oddziaływać na społeczeństwo w dwudziestoleciu międzywojennym.

Czas: 30 minut.

- a)
- b)
- c)
- d)

NR 11, 12

W oparciu o teksty źródłowe poświęcone okresowi II wojny światowej opisz i wskaż na mapie trasę wojennej wędrówki ks. Stefana Wyszyńskiego. Pod czyją okupacją znajdowały się w tym czasie wymienione miejsca?

Czas: 15 minut.

.....

.....

.....

NR 13, 14

Jakich wydarzeń z historii II wojny światowej dotyczą opisy? Wyjaśnij krótko, czym były te wydarzenia.

Czas: 10 minut.

.....

.....

NR 15

Wyjaśnij, czym był Instytut Prymasowski.

Czas: 10 minut.

.....

Jaką rolę pełnił w nim ksiądz, a potem prymas Wyszyński?

.....

Napisz, co łączy osobistą pobożność Prymasa i jego program duszpasterski z pobożnością członków Instytutu.

.....

NR 16, 17

Na podstawie wspomnień Prymasa opisz, jaką rolę pełnili kapelani wojskowi podczas powstania warszawskiego.

Czas: 10 minut.

.....

.....

.....

NR 18

W oparciu o tekst Listu pasterskiego odpowiedz na poniższe pytania.

Czas: 10 minut.

a) W jaki sposób państwo niemieckie próbowało podporządkować sobie obywateli na podbitych terenach?

.....
.....

b) Jakie skutki – zdaniem Prymasa – takie działania wywarły na psychikę i postawy ludzi doświadczonych terrorem nazistowskim?

.....
.....

NR 19

W oparciu o tekst odpowiedz na pytania.

Czas: 15 minut.

a) Jakie działania okupanta wymierzone w społeczeństwo polskie wymienia bp Wyszyński w swoim liście?

.....
.....

b) Jakie problemy autor dostrzega w powojennej Polsce? Czy jego zdaniem trauma wojenna ma przełożenie na patologie społeczne?

.....
.....

c) Jaką rolę w walce ze wskazanymi problemami zdaniem duchownego powinno spełniać państwo, a jaką Kościół?

.....
.....

NR 20, 21

Jakich intencji w wypowiedziach biskupa Wyszyńskiego doszukiwali się komuniści, a jak on sam oceniał swą rolę?

Czas: 10 minut.

Ocena działań biskupa Wyszyńskiego wg UB	Zadania stojące przed biskupem wg Stefana Wyszyńskiego

Nr 22–26

Na podstawie dokumentów 22–26 wymień przykłady konkretnych działań władz komunistycznych wymierzonych w Kościół i społeczeństwo.

Czas: 25 minut.

.....

.....

.....

.....

Nr 27

Przeczytaj uważnie treść wywiadu z kard. Wyszyńskim zamieszczonego w „Tygodniku Powszechnym” oraz treść Porozumienia zawartego między rządem RP a Episkopatem Polski w 1950 r. Następnie odpowiedz na pytania.

Czas: 35 minut.

a) Jaki był cel podpisania tego dokumentu?

.....

.....

b) Jakie korzyści Prymas widzi w zawarciu Porozumienia z rządem?

.....

.....

c) *Dlaczego podpisanie Porozumienia i jego treść wzbudzały wiele kontrowersji, zwłaszcza w Watykanie?

.....

.....

d) Co kryje się pod złowrogo brzmiącym wyrażeniem „działalność band podziemia” zawartym w pkt. 8?

.....

Nr 29

Poszukaj informacji na temat procesu kurii krakowskiej. W jaki sposób Prymas odpiera zarzuty władz komunistycznych wobec oskarżonych księży?

Czas: 15 minut.

.....

Nr 30, 31

Wymień przykłady łamania praw Kościoła, zawarte w memoriale *Non possumus*. Których punktów zawartego w 1950 r. Porozumienia one dotyczą?

Czas: 15 minut.

.....

.....

.....

.....

Nr 40*

Poszukaj informacji na temat nauczania religii w Polsce po II wojnie światowej – jak zmieniała się sytuacja od 1945 do 1990 r. Jakie znaczenie – zdaniem Prymasa – miało nauczanie tego przedmiotu w państwie rządzone przez komunistów?

Czas: 15 minut.

.....

.....

Nr 41, 42

Na podstawie dokumentu nr 41 oraz wiedzy z podręcznika i innych źródeł odpowiedz na pytania.

Czas: 15 minut.

a) Czym był program Wielkiej Nowenny w Kościele katolickim w Polsce?

.....
.....

b) Z jakimi wadami Kościół usiłował walczyć w ramach tego programu?

.....
.....
.....

Nr 42, 43, 52

Na podstawie dokumentów nr 42, 43 i 52 podaj przykłady działań władz państwowych zmierzających do zwalczania programu Wielkiej Nowenny.

Czas: 20 minut.

.....
.....
.....

Nr 43

Na podstawie dokumentu *Notatka prymasa Stefana Wyszyńskiego dotycząca sytuacji moralnej i materialnej społeczeństwa w okresie po Październiku 1956 r.* oraz wiadomości z innych źródeł odpowiedz na pytania.

Czas: 10 minut.

a) Jakie były największe problemy polskiego społeczeństwa w tym okresie?

.....
.....

b) Czym był „odwrót od Października”?

.....
.....

Nr 44, 74-80

Przeczytaj sporządzony przez Ciebie dokument charakteryzujący kard. Stefana Wyszyńskiego, a następnie wspomnienia osób znających go osobiście (dokumenty nr 74–80). Porównaj cechy przypisywane Prymasowi przez jego przeciwników ideologicznych i osoby mu bliskie.

Czas: 35 minut.

Cechy Prymasa wg SB	Cechy Prymasa podkreślane we wspomnieniach bliskich mu osób

Który obraz Kardynała, Twoim zdaniem, bliższy jest prawdzie i dlaczego?

.....

W jaki sposób SB charakteryzuje stosunek prymasa Polski Stefana Wyszyńskiego do władz Polski ludowej?

.....

Nr 45*

Poszukaj informacji na temat udziału przedstawicieli polskiego episkopatu w Soborze Watykańskim II. Jaką rolę odegrał w nim prymas Stefan Wyszyński? Możesz posłużyć się tekstem Ewy Czaczkowskiej *Ojciec Soboru Watykańskiego II* zamieszczonym w „Biuletynie IPN” 2020, nr 6.

Czas: 20 minut.

.....

Nr 46

Podzielcie klasę na trzy grupy. Każda z nich, po przeczytaniu tekstu, przygotowuje odpowiedzi do jednego z poniższych zagadnień.

Czas: 10 minut.

a) Wymieńcie metody stosowane przez przedstawicieli państwa komunistycznego w celu osłabienia pozycji Kościoła katolickiego w Polsce oraz towarzyszące im zarzuty pod adresem hierarchii kościelnej.

.....

b) Podajcie przykłady działań państwa wymierzonych w osoby duchowne.

.....

c) Podajcie przykłady represyjnych działań państwa wobec wierzących osób świeckich.

.....

Nr 47–50

Na podstawie zamieszczonego fragmentu orędzia biskupów polskich do biskupów niemieckich z 1965 r. oraz treści pozostałych dokumentów poświęconych tej tematyce i wiedzy własnej odpowiedz na pytania.

Czas: 20 minut.

1. Które słowa orędzia i z jakiego powodu wywołały negatywną reakcję władz komunistycznych oraz części opinii publicznej w Polsce?

.....

2. W jaki sposób wspomniana część społeczeństwa wyrażała swoje niezadowolenie wobec ogłoszonego orędzia? Jak myślisz, czy wszystkie te działania odbywały się – jak pisały władze partyjne – „samorzutnie”, czy też może były przez nie inspirowane? Jeśli tak, to w jakim celu?

.....

3. Jak na te wydarzenia zareagował kard. Wyszyński?

.....
.....

Nr 51

Przeczytaj fragment wystąpienia Władysława Gomułki i zastanów się, czy lansowane przez władze komunistyczne obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego mogły zostać zorganizowane z pominięciem chrztu Polski? Jeśli tak, dlaczego w takim razie odwoływano się do roku 966?

Czas: 10 minut.

.....
.....

Nr 54–56

Do poniższej tabeli wpisz wymienione w tekstach źródłowych miejsca kościelnych uroczystości milenijnych oraz działania władz państwowych wymierzone w duchowieństwo i świeckich uczestników. Zadanie do pracy w grupach.

Czas: 20 minut.

miejsce	Działania władz państwowych

Nr 57

Na podstawie dokumentu *Notatka prymasa Stefana Wyszyńskiego dotycząca wydarzeń Marca 1968 r.* oraz wiedzy pochodzącej z innych źródeł odpowiedz na pytania.

Czas: 15 minut.

a) Jakie żądania wysuwali protestujący w marcu 1968 r.?

.....

b) Jakie represje spotkały uczestników wydarzeń Marca 1968 r.?

.....

c) Jak Prymas ocenił wystąpienia młodzieży w marcu 1968 r.?

.....

d) Jak hierarcha postrzegał rolę Kościoła katolickiego w tych wydarzeniach?

.....

Nr 58* , 63*

W jaki sposób władze PRL zapatrywały się na relacje prymasa Wyszyńskiego z Watykanem? *Dla dociekliwych:* poszukaj informacji, w jaki sposób Stolica Apostolska za pontyfikatów Jana XXIII i Pawła VI próbowała ułożyć stosunki z krajami komunistycznymi w Europie. Dlaczego niekiedy wzbudzało to kontrowersje, np. w Episkopacie Polski? Wykorzystaj również źródło nr 63.

Czas: 25 minut.

.....

Nr 59

Odpowiedz na pytania do tekstu.

Czas: 20 minut

a) Wymień argumenty Prymasa za tym, że Polsce „potrzeba nowych świątyń”

.....

b) W jaki sposób władze komunistyczne tłumaczyły odmowę przyznawania pozwoleń na budowę lub odbudowę kościołów? W jaki rodzaj polityki wpisywały się te działania?

.....

Nr 60

Przeczytaj dokument źródłowy *Notatka prymasa Stefana Wyszyńskiego ukazująca jego stosunek do ekipy Edwarda Gierka* i odpowiedz na pytanie: Jaki i czym spowodowany był stosunek kardynała Stefana Wyszyńskiego do nowych władz PZPR pod kierownictwem Edwarda Gierka?

Czas: 10 minut.

.....

Nr 61*

Na podstawie materiału źródłowego odpowiedz na pytania.

Czas: 20 minut.

a) Na czym polegały działania prowadzone przez SB przeciw kard. Wyszyńskiemu? Wyjaśnij, co oznacza termin „dezintegracja”

.....

b) Za pomocą jakich środków bezpieczeństwa wykonywała swoje zadania wobec Prymasa? Poszukaj informacji w opracowaniach naukowych lub Internecie na temat tego, czym zajmował się Departament IV MSW.

.....

Nr 62

Wymień argumenty użyte przez Prymasa przeciw tzw. dniowi pracy społecznej ogłoszonemu przez PZPR.
*Poszukaj informacji, czym był ten dzień i jakie były korzenie tej „nowej świeckiej tradycji”.

Czas: 10 minut.

.....
.....
.....

Nr 64

O co – według Prymasa – zabiegał polski Episkopat? Jakim terminem określiłbyś te postulaty?

Czas: 10 minut.

.....
.....

Nr 26, 65

Porównaj zapiski Prymasa z *Pro memoria* z roku 1952 dotyczące projektu konstytucji PRL oraz obszernie fragmenty memoriału z 1976 r., a następnie odpowiedz na pytania.

Czas: 20 minut

a) Jak Prymas przedstawia sytuację Kościoła rzymskokatolickiego?

.....
.....

b) Na podstawie treści dokumentu nr 65 i wiedzy własnej wyjaśnij, jakie dwa główne zarzuty (podzielane również przez Episkopat) wysuwane były przez znaczną część opinii społecznej wobec zmian wprowadzanych w konstytucji w roku 1976?

.....
.....

Nr 66–67

Na podstawie zapisków prymasa Wyszyńskiego odpowiedz na pytania.

Czas: 15 minut.

a) Jakie znaczenie dla Polski i Kościoła miał wybór na papieża kard. Karola Wojtyły?

.....
.....

b) Dlaczego prymas Wyszyński sam nie przyjąłby wyboru na tę godność kościelną?

.....
.....

Nr 69

Odpowiedz na pytania.

Czas: 15 minut.

a) Których fragmentów papieskiego tekstu dotyczyły przede wszystkim ingerencje cenzury? Jak myślisz, dlaczego akurat tych? Przypomnij z lekcji historii, czego dotyczył konflikt św. Stanisława biskupa męczennika z Bolesławem Śmiałym i jak to wydarzenie można odnieść do sytuacji Kościoła w czasach PRL?

.....
.....

b) Poszukaj informacji na temat tego, czym była instytucja cenzury w PRL. Jaką oficjalną nazwę nosił ten urząd, czym się zajmował i w jakich latach istniał?

.....
.....

Nr 70–72

Na podstawie tekstów źródłowych nr 70–72 wskaż zadania, jakie Prymas stawiał przed NSZZ „Solidarność”. Poszukaj informacji (także w tekstach źródłowych zamieszczonych w tece), jaki był jego stosunek do związków zawodowych.

Czas: 25 minut.

.....
.....
.....
.....

PROPOZYCJE TEMATÓW ESEJÓW

ESEJ NR 1: MILLENNIUM KONTRA TYSIĄCLECIE PAŃSTWA POLSKIEGO.

Wyjaśnij:

- a) Czym różniły się uroczystości kościelne od państwowych obchodów i na co w obu kładzono nacisk?
- b) Dlaczego władze państwowe usiłowały utrudniać uroczystości kościelne oraz jaką alternatywę proponowały obywatelom?
- c) Odwołując się do źródeł, podręcznika i wiedzy pozaszkolnej, postaraj się odpowiedzieć na pytanie: czy w ówczesnych warunkach możliwe były wspólne, kościelno-państwowe obchody tych wydarzeń? Uzasadnij swoją odpowiedź.

ESEJ NR 2:

Wyjaśnij znaczenie terminu *interrex* i napisz, dlaczego prymas Wyszyński w czasach komunizmu był określany tym mianem lub nazywany „niekoronowanym królem Polski”? Mówi się również, że przeprowadził Polaków przez „morze czerwone” – do czego nawiązuje to stwierdzenie? Posiłkując się biografią kard. Stefana Wyszyńskiego, wybranymi źródłami i wiedzą z eseju historycznego dr. hab. Rafała Łatki, przedstaw rolę, jaką duchowny odgrywał w dziejach narodu polskiego w okresie swego prymasostwa. Odwołaj się do konkretnych przykładów.

ESEJ NR 3: DWAJ WIELCY LUDZIE KOŚCIOŁA XX WIEKU – KARD. STEFAN WYSZYŃSKI I KARD. KAROL WOJTYŁA (JAN PAWEŁ II).

Poszukaj szczegółowych informacji o przyjaźni tych dwóch wybitnych postaci. Kiedy i w jakich okolicznościach się poznali, jaką rolę odegrali na Soborze Watykańskim II oraz dla Kościoła w Polsce? Dlaczego, mimo różnych osobowości i różnicy pokoleniowej, ich współpraca układała się pomyślnie i co przyniosła Polsce? Wykorzystaj teksty źródłowe nr 66–68 z rozdziału „Powiew wolności”.

KARTY PRACY

KARTA PRACY NR 1

W oparciu o wiedzę z podręcznika, wybranej literatury oraz zamieszczonych tekstów źródłowych z lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych wypełnij poniższą tabelę, charakteryzując problemy, z jakimi zmagał się Kościół w okresie PRL.

Zadanie do pracy w grupach.

Czas: 25 minut.

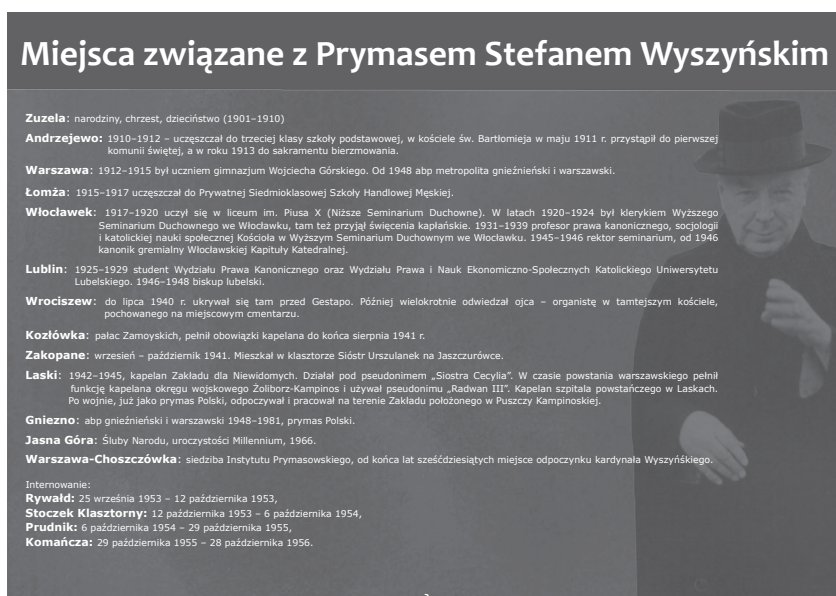
Zagadnienie	Opis problemu – na czym polegał
Budownictwo sakralne	
Walka z obecnością Kościoła w przestrzeni publicznej	
Cenzura wydawnictw kościelnych	
Inwigilacja duchownych	

KARTA PRACY NR 2

Uwzględniając różne środki transportu (autokar, rower etc.), w oparciu o infografikę przedstawiającą mapę miejsc związanych z kard. Stefanem Wyszyńskim, ułóż program jedno-, dwudniowych wycieczek tematycznych.

Czas: 20 minut.

- obejmującej miejsca związane z dzieciństwem i latami nauki szkolnej;
- obejmującej miejsca związane z Lublinem i okolicami;
- obejmującej trasę podwarszawską;
- obejmującej Warszawę – szlak prymasowski;
- obejmującej Zakopane i Tatry;
- innej – związanej z miejscami pobytu oraz internowania Prymasa. Możesz również uwzględnić miejsca z Twojej okolicy, jeśli Prymas Tysiąclecia był z nimi w jakikolwiek sposób związany.

KARTA PRACY NR 3*

Poniższe fotografie przedstawiają dwa puste fotele przeznaczone odpowiednio dla prymasa Stefana Wyszyńskiego i papieża Pawła VI. W oparciu o zdjęcia, materiał źródłowy z teki i wiadomości z innych źródeł odpowiedz na pytania.

Czas: 15 minut.

a) Jakiego miejsca i jakich uroczystości dotyczą fotografie?

.....

b) W jakich latach miały miejsce przedstawione wydarzenia?

.....

c) Dlaczego władze PRL nie pozwoliły uczestniczyć w nich Prymasowi Polski i Ojcu Świętemu?

.....

KARTA PRACY NR 4

do filmu *Zawód: Prymas Polski*

Obejrzyj film *Zawód: Prymas Polski* i na jego podstawie oraz wiedzy z innych źródeł odpowiedz na pytania:

1. Jakim kryptonimem prymas Wyszyński określany był w aktach bezpieczeństwa?
2. Co oznacza termin „figurant”?
3. Kiedy kard. Stefan Wyszyński został internowany?
4. Jak długo Prymas był internowany?
5. Na jakiej podstawie internowano prymasa Stefana Wyszyńskiego?
6. Który Departament MSW był odpowiedzialny za walkę z Kościołem katolickim?
7. Kto z otoczenia Prymasa był rozpracowywany przez aparat bezpieczeństwa?
8. Jakie środki stosował Departament IV do walki z Prymasem, kurią, Ósemkami?
9. Kim były Ósemki? Jakie były metody niszczenia Ósemek?
10. Co było „jedyną drogą” dotarcia Prymasa do wiernych?
11. Opisz, czym był prymasowski program Wielkiej Nowenny ?
12. Opisz, czym były uroczystości Millenium Chrztu Polski?
13. Kogo władze PRL nie wpuściły do Polski na uroczystości millenijne?
14. Komu władze PRL odmówiły wydania paszportów?
15. Opisz, w jaki sposób władze kontrolowały korespondencję Prymasa?
16. Jakimi metodami władze komunistyczne próbowały doprowadzić do dezintegracji polskiego Kościoła?
17. Jak starano się wpływać na osłabienie pozycji Prymasa w Kościele?
18. W jakich okolicznościach w pokoju Prymasa w Choszczówce odkryto podsłuch? Gdzie został on umieszczony?
19. Jaki był stosunek Prymasa do „wrogów Kościoła”?
20. Czym było Biuro „B” MSW? Co było jego głównym zadaniem?
21. Jak władze PRL zareagowały na wybór kardynała Karola Wojtyły na Stolicę Piotrową?
22. Co wydarzyło się 13 maja 1981 r. w Rzymie? Jak na to wydarzenie zareagował Stefan Wyszyński?
23. Czym była akcja o kryptonimie „Kir’81” ?

KARTA PRACY NR 5
do filmu: *Stąd nie można zobaczyć żywej duszy*

Obejrzyj film *Stąd nie można zobaczyć żywej duszy* i na jego podstawie oraz wiedzy z innych źródeł odpowiedz na pytania:

1. Co było oficjalną, a co faktyczną przyczyną usunięcia oo. franciszkanów z klasztoru w Prudniku w 1954 r.?
2. Którym z kolei miejscem internowania prymasa Stefana Wyszyńskiego był Prudnik?
3. Gdzie najdłużej internowany był kardynał Stefan Wyszyński?
4. W jakim okresie Prymas przebywał w Prudniku?
5. Czy wiadomo, dlaczego Prudnik został wybrany jako miejsce internowania Prymasa?
6. Co łączyło wszystkie miejsca internowania pod względem ich położenia geograficznego?
7. Jakich uroczystości program opracował prymas Stefan Wyszyński w czasie internowania?
8. W jaki sposób władze szykanowały Prymasa podczas internowania?
9. Co mieściło się w klasztorze i kościele oo. franciszkanów w Prudniku po okresie internowania Prymasa?
10. Co zapamiętał Prymas z pobytu w klasztorze w Prudniku?

KARTA PRACY NR 6

do materiału filmowego pt. *Z filmoteki bezpieki odc. 11 Prymas Stefan Wyszyński*
(<https://www.youtube.com/watch?v=1ZjM-mHDkGg&t=1013s>)

Obejrzyj film pt. *Z filmoteki bezpieki odc. 11 Prymas Stefan Wyszyński* i na jego podstawie oraz wiedzy z innych źródeł odpowiedz na pytania:

1. Kogo początkowo uważano za kandydata na prymasa Polski po śmierci kardynała Augusta Hlonda?
2. Kogo prymas Polski kardynał August Hlond wskazał na łożu śmierci na swojego następcę? Kto znał, a komu nie była znana ostatnia wola kardynała Augusta Hlonda?
3. Jak postrzegany był biskup lubelski Stefan Wyszyński przed objęciem posługi prymasa Polski?
4. Przedstaw losy Stefana Wyszyńskiego, zanim został prymasem Polski.
5. Dlaczego władze komunistyczne w Polsce dopiero w 1947 r. rozpoczęły otwartą wojnę z Kościołem katolickim?
6. Czym było Porozumienie Państwo-Kościół z 1950 roku? Czy władze Polski ludowej stosowały się do jego postanowień?
7. Na czym polegała różnica w stanowisku kardynała Adama Sapiehy i prymasa Stefana Wyszyńskiego w sprawie rozmów z władzami komunistycznymi?
8. Jaka była ocena Stolicy Apostolskiej na temat porozumienia Kościoła z państwem z roku 1950?
9. Czym był memoriał *Non Possumus* biskupów polskich do władz PRL z 8 maja 1953 r.?
10. Kiedy prymas Stefan Wyszyński został internowany? Co było powodem jego zatrzymania? Jak długo był więziony? Kiedy został uwolniony?
11. Jak długo trwała inwigilacja Stefana Wyszyńskiego przez komunistyczny aparat bezpieczeństwa?
12. Czy Episkopat polski podejmował w czasie internowania Prymasa działania mające na celu jego uwolnienie?
13. Dlaczego biskupi polscy podpisali oświadczenie wynegocjowane z władzami po aresztowaniu prymasa Wyszyńskiego?
14. Czym był list biskupów polskich do biskupów niemieckich? Jaki był cel rozpętanej przez władze PRL propagandowej nagonki na polski episkopat w związku z tym listem?
15. Dlaczego prymas Stefan Wyszyński nazywany był więźniem PRL?
16. Dlaczego kardynała Stefana Wyszyńskiego określa się mianem Prymasa Tysiąclecia? Jakie były jego największe zasługi jako prymasa Polski?

KARTA PRACY NR 7

do materiału filmowego pt. *Przystanek Historia*, odc. 34 – *Komunistyczni agenci kontra Prymas Tysiąclecia*.
(<https://www.youtube.com/watch?v=5vafZdU5FAM>)

Obejrzyj film pt. *Przystanek Historia*, odc. 34 – *Komunistyczni agenci kontra Prymas Tysiąclecia*. Na jego podstawie oraz wiedzy z innych źródeł odpowiedz na pytania:

1. Od kiedy władze komunistyczne w Polsce zaczęły interesować się działalnością ks. Stefana Wyszyńskiego?
2. Jaki był stosunek prymasa Stefana Wyszyńskiego do ideologii komunistycznej?
3. Kogo z najbliższego otoczenia Prymasa chciano pozyskać do współpracy z bezpieką? Kogo z duchowieństwa udało się pozyskać do takiej współpracy?
4. W jakim okresie prymas Wyszyński był permanentnie inwigilowany przez władze?
5. Kiedy prymas Stefan Wyszyński został aresztowany przez władze komunistyczne?
6. Gdzie przebywał Prymas w czasie internowania?
7. W jaki sposób władze zdobywały informacje o Prymasie w czasie internowania?
8. Czy Prymas zdawał sobie sprawę z inwigilacji w czasie internowania?
9. Kiedy Prymas został uwolniony z internowania?
10. W jaki sposób władze próbowały przeniknąć do struktur Watykanu?
11. W jaki sposób bezpieka dowiedziała się o *Liście biskupów polskich do biskupów niemieckich*?
12. Czy władzom komunistycznym udało się poprzez agentów wpłynąć na działania prymasa Wyszyńskiego?
13. Jak należy rozumieć stwierdzenie, że Prymas był inwigilowany również pośmiertnie?

KARTA PRACY NR 8 – Prymas na fotografiach

Prymas Stefan Wyszyński spotykał się z ważnymi osobami związanymi z historią Kościoła i Polski. Podpisz, w czym towarzystwie widzimy prymasa Wyszyńskiego na przedstawionych fotografiach.

1.

Źródło: PAP

2.

Źródło: PAP

3.

Źródło: Ośrodek KARTA

4.

Źródło: IPN

5.

Źródło: IPN

KARTA PRACY NR 9
– Materiały audio

Do ziomków – wspomnienia

Zuzela, 13 czerwca 1971 r.

1. Co oznaczał pseudonim ks. Stefana Wyszyńskiego – „doktor Zuzelski”?

.....

2. W jakich okolicznościach był przez niego używany?

.....

Spotkanie ze związkiem Solidarność – homilia 1

Warszawa, 22 lutego 1981 r.

1. Jakie zadania Prymas postawił przed członkami NSZZ „Solidarność”?

.....

2. Jakie słowa skierował do rządzących Polską działaczy komunistycznych?

.....

.....

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne

AIPN:

IPN BU 00170/52/1, t. 1.

Źródła drukowane

Gomułka W., *Przemówienia: lipiec 1964 – grudzień 1966*, Warszawa 1967.

Listy pasterskie Prymasa Polski 1946–1974, Paryż 1975.

Piasecki B., *Ostatnie dni Prymasa Tysiąclecia*, Rzym 1982.

Raina P., *Kościół katolicki a państwo w świetle dokumentów 1945–1989*, t. 1: lata 1945–1959, Poznań 1994.

Raina P., *Kościół katolicki a państwo w świetle dokumentów 1945–1989*, t. 2: lata 1960–1974, Poznań 1995.

Raina P., *Kościół katolicki a państwo w świetle dokumentów 1945–1989*, t. 3: lata 1975–1989, Poznań–Pelplin 1996.

Stefan Kardynał Wyszyński Prymas Polski w dokumentach aparatu bezpieczeństwa PRL (1953–1956), red. B. Piec, Warszawa 2001.

Tajne dokumenty państwo–Kościół 1960–1980, Londyn 1996.

W służbie Boga i Polski. Komunistyczna bezpieka wobec kardynała Stefana Wyszyńskiego, t. 4, red. J. Marecki, F. Musiał, Kraków 2014.

Wyszyński S., *Droga życia*, red. I. Czarcińska, C.M. Grodzki, Warszawa 2001.

Wyszyński S., *Dzieła zebrane*, t. 1: 1949–1953, Warszawa 1991.

Wyszyński S., *Kultura bolszewizmu a inteligencja polska*, Włocławek 1934.

Wyszyński S., *Początki nauczania społecznego (1934–1939)*, Warszawa 2001.

Wyszyński S., *Pro memoria*, t. 1: 1948–1952, red. P. Skibiński, Warszawa 2017.

Wyszyński S., *Pro memoria*, t. 2: 1953, red. E. Czackowska, Warszawa 2017.

Wyszyński S., *Pro memoria*, t. 3, 1953–1956, red. I. Czarcińska, A. Gałka, Warszawa 2018.

Wyszyński S., *Pro memoria*, t. 5: 1958, red. s. M. Krupecka USJK, Warszawa 2018.

Wyszyński S., *Pro memoria*, t. 6: 1959, red. G. Łeszczczyński, Warszawa 2019.

Wyszyński S., *Pro memoria: 1966*, red. R. Łatka, P. Skibiński, J. Żaryn, maszynopis (w przygotowaniu do druku).

Wyszyński S., *Pro memoria: 1974*, red. E. K. Czackowska, maszynopis (w przygotowaniu do druku).

Wyszyński S., *Wielka Nowenna Tysiąclecia*, Paryż 1962.

Wyszyński S., *Wszystko postawiłem na Maryję*, Paryż 1980.

Wyszyński S., *Zapiski więzienne*, Paryż 1982.

Opracowania

Czaczkowska E.K., *Kardynał Wyszyński*, Warszawa 2009.

Czaczkowska E.K., *Kardynał Wyszyński. Biografia*, Kraków 2013.

Dudek A., Gryz R., *Komuniści i Kościół w Polsce 1945–1989*, Kraków 2006.

Dziuba A.F., *Kardynał Stefan Wyszyński*, Kraków 2010.

Dziuba A.F., *Kardynał Stefan Wyszyński, Prymas Polski a „Solidarność”*, „Studia Prymasowskie” 2011, nr 5.

Eisler J., *Stefan Wyszyński i Władysław Gomułka – dwie wizje Polski [w:] Pojednanie i polityka. Polsko-niemieckie inicjatywy pojednania w latach sześćdziesiątych XX wieku a polityka odprężenia*, red. F. Boll, W.J. Wysocki, K. Zimmer, Warszawa 2010.

Grochola W., *Cud w Zbroszy Dużej*, Milanówek – Zbrosza Duża 2012.

Kard. Stefan Wyszyński o swoich święceniach kapłańskich, „Niedziela” 2009, nr 31.

Kindziuk M., *Prymas Tysiąclecia w oczach jego następcy*, „Biuletyn IPN” 2020, nr 6.

Łatka R., *„Bronić Solidarność przed wkraczaniem na tereny polityczne”. Prymas Stefan Wyszyński wobec Solidarności [w:] Stefan Wyszyński wobec opozycji i oporu społecznego 1945–1981*, red. E.K. Czaczkowska, Warszawa 2018.

Łatka R., *Koniec odwilży w relacjach państwo–Kościół (1957–1958) z perspektywy prymasa Stefana Wyszyńskiego [w:] Księga pamiątkowa dla bp. Edwarda Frankowskiego*, red. M. Krzysztofiński, J. Wołczański, Rzeszów 2018.

Łatka R., *Prymas Stefan Wyszyński wobec pozorowanej normalizacji relacji państwo–Kościół pierwszych lat rządów Edwarda Gierka (1971–1974)*, „Politeja” 2019, nr 3.

Łatka R., Mackiewicz B., Zamiatąła D., *Kardynał Stefan Wyszyński 1901–1981*, Warszawa 2019.

Łatka R., Zamiatąła D., *Ostatnie lata działalności prymasa Wyszyńskiego*, „Biuletyn IPN” 2019, nr 10.

Łatka R., Żaryn J., *Czy Kościół katolicki był permanentną opozycją wobec rządów komunistów w Polsce „ludowej”?*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2020, nr 1.

Micewski A., *Kardynał Wyszyński, prymas i mąż stanu*, Paryż 1982.

Nitecki P., *Włocławskie dzieje ks. Stefana Wyszyńskiego 1917–1946*, Wrocław 2008.

Noszczak B., *Okoliczności uwolnienia kardynała Stefana Wyszyńskiego z internowania w Komańczy (październik 1956)*, „Studia Prymasowskie” 2007, t. 1.

Prymas a niepodległa. Naród–patriotyzm–państwo w nauczaniu Prymasa Tysiąclecia, red. E. K. Czaczkowska, R. Łatka, Warszawa 2019.

Raina P., *Kardynał Wyszyński*, t. 6: *Orędzie biskupów a reakcja władz*, Warszawa 1995.

Raina P., *Kardynał Wyszyński*, t. 17: *Czasy prymasowskie 1978. Wybór papieża Jana Pawła II*, Biała Podlaska – Warszawa 2010.

Rastawicka A., *Ten zwycięża, kto miłuje. Życie i nauczanie prymasa Stefana Wyszyńskiego*, Warszawa 2019.

Romaniuk M.P., *Prymas Wyszyński. Bibliografia i wybrane źródła*, Gniezno 2001.

Wspomnienia o Stefanie kardynale Wyszyńskim. Czas nigdy Go nie oddali, red. A. Rastawicka, B. Piasecki, Kraków 2011.

Zabłocki J., *Prymas Stefan Wyszyński. Opór i zwycięstwo 1948–1956*, Warszawa 2002.

Bibliografia

Zyskowska A.K., „Ósemka” jak osiem błogosławieństw, „Niedziela” 2012, nr 35.

Żaryn J., *Dzieje Kościoła katolickiego w Polsce 1944–1989*, Warszawa 2003.

Internet

Klasztor Sióstr Nazaretanek w Komańczy,

<http://nazaretanki.przemyska.eu/prymas-tysiaclecia> (dostęp 26 VII 2021 r.).

Instytut Prymasowski, <https://wyszynskiprymas.pl/instytut-prymasowski> (dostęp 14 XII 2020 r.).

Non possumus! Strona poświęcona nauczaniu Stefana Kardynała Wyszyńskiego Prymasa Tysiąclecia

<http://www.nonpossumus.eu/nauczanie> (dostęp 14 XII 2020 r.).

Cykl dokumentalny *Pasterz*, prod. TVP 2020. <https://vod.tvp.pl/video/pasterz> (dostęp 17 V 2021 r.).

SPIS ZDJĘĆ NA KARTACH

1. Stefan Wyszyński z rodzicami i siostrami, Zuzela 1906. Od lewej Stanisława, matka Julianna z Janiną (na kolanach), ojciec Stanisław, Stefan i Anastazja/AIPSKW
2. Przyszły kardynał z matką Julianną, Zuzela 1906 / AIPN w Warszawie
3. Stefan Wyszyński z ojcem, Zuzela 1906 /AIPSKW
4. Stefan Wyszyński przed wyjazdem do gimnazjum w Warszawie, Andrzejewo 1912 /AIPSKW
5. Kleryk Stefan Wyszyński (stoi w środku) z kolegami z Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku, 1921 /AIPSKW
6. Neoprezbiter Stefan Wyszyński, Włocławek 1924 /AIPSKW
7. Ksiądz Stefan Wyszyński – student prawa kanonicznego na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, 1925–1928 /AIPSKW
8. Fotografia rodzinna: Wrociszew, wakacje 1926. Od lewej stoją Janina, ks. Stefan Wyszyński i Stanisława; poniżej siedzą druga matka Eugenia z Godlewskich i ojciec Stanisław; klęczy przyrodnie rodzeństwo Julia i Tadeusz /AIPSKW
9. Protokół z egzaminu doktorskiego i obrony doktoratu ks. Stefana Wyszyńskiego wraz z nadaniem stopnia doktora prawa kanonicznego, 21 i 22 VI 1929 /AIPSKW
10. „Ateneum Kapłańskie” – miesięcznik wydawany w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku, 1934 /AIPSKW
11. Ks. Stefan Wyszyński ze studentami KUL na Kasprowym Wierchu, 1937 /AIPSKW
12. Obiad po ślubie Marii i Jana Dzieduszyckich; Zarzecze, 20 VIII 1942 /AIPSKW
13. Ksiądz Stefan Wyszyński z nauczycielami i wychowankami ośrodka dla osób niewidomych w Laskach, lipiec 1943 /AIPSKW
14. Biskup Stefan Wyszyński z matką Elżbietą Różą Czacką i Maria Okońską, Laski 1946 r. /AIPSKW
15. Biskup Stefan Wyszyński w gronie kapłanów, Lublin 1948 /AIPSKW
16. Jubileusz siedemsetlecia kanonizacji św. Stanisława biskupa, Kraków 1953 /AIPSKW
17. Prymas Stefan Wyszyński na werandzie klasztoru Sióstr Nazaretanek, Komańcza 1956 /NAC

18. Prymas Polski kardynał Stefan Wyszyński przy biurku w swoim pokoju w domu Sióstr Nazaretanek, 1956 /NAC
19. Prymas Wyszyński w okresie internowania w Komańczy, 1956 /AIPSKW
20. Pusty fotel podczas złożenia jasnogórskich ślubowań – symbol nieobecnego prymasa Polski, Jasna Góra 1956 /AIPSKW
21. Patriarcha Wenecji kard. Angelo Roncalli (późniejszy papież Jan XXIII) wraz z kard. Stefanem Wyszyńskim, 1957 /AIPSKW
22. Kard. Stefan Wyszyński z papieżem Janem XXIII, Watykan 1958 [?] /AIPN w Warszawie
23. Prymas Polski kardynał Stefan Wyszyński podczas rozmowy z dziećmi, wczesne lata sześćdziesiąte /NAC
24. Prymas Stefan Wyszyński na łonie przyrody, Warszawa 1961 / AIPSKW
25. Audycja prymasa Stefana Wyszyńskiego i biskupów polskich u papieża Jana XXIII, Watykan 1962 / AIPSKW
26. Plan rozmieszczenia obiektów sąsiadujących z rezydencją arcybiskupów warszawskich przy ul. Miodowej, sporządzony przez funkcjonariuszy SB w celu doboru miejsc umożliwiających im prowadzenie inwigilacji m.in. osób zamieszkałych i pracujących w rezydencji, 1962 /AIPN w Warszawie
27. Zdjęcie legitymacyjne kard. Stefana Wyszyńskiego, załączone do dokumentacji Służby Bezpieczeństwa z 1963 r. /AIPN
28. Plan rozmieszczenia punktu zakrytego krypt. „Trapez” oraz punktu ukrycia wywiadowców krypt. „Arena”, wykorzystywanych przez funkcjonariuszy SB do prowadzenia obserwacji rezydencji arcybiskupów warszawskich, 1964 /AIPN w Warszawie
29. Uroczystości milenijne na Jasnej Górze. Pusty fotel symbolizujący nieobecnego papieża Pawła VI, Jasna Góra 1966 /AIPSKW
30. Wierni podczas uroczystości milenijnych na Jasnej Górze, 3 V 1966 /NAC
31. Przeor Jasnej Góry o. Teofil Krauze podaje ks. kard. Stefanowi Wyszyńskiemu korony papieskie, 3 V 1966 /NAC
32. Obchody Sacrum Poloniae Millennium w Warszawie, kościół św. Stanisława Kostki, 1966 /AIPSKW
33. Uroczystości milenijne na Skałce. Przemówienie prymasa Polski kardynała Stefana Wyszyńskiego, 8 V 1966 /NAC
34. Powitanie prymasa Polski kardynała Stefana Wyszyńskiego przez duchowieństwo i mieszkańców Warszawy, 22 VI 1966 /NAC
35. Kard. Stefan Wyszyński z papieżem Pawłem VI, Watykan 1966 [?] /AIPN w Warszawie
36. Z kardynałem Karolem Wojtyłą w czasie uroczystości ku czci Najświętszej Marii Panny Jasnogórskiej, Jasna Góra 1967 /AIPSKW

37. Msza święta w pierwszą rocznicę uroczystości milenijnych na Jasnej Górze w Częstochowie. Na pierwszym planie abp Karol Wojtyła i prymas Stefan Wyszyński, 3 V 1967 /AIPN
38. Kard. Wyszyński z rodziną. Od lewej stoją: ks. Włodzimierz Sułek, Zdzisław Sułek, NN, Danuta Sułek, kard. Wyszyński, Tadeusz Wyszyński, Michalina Sułek i Stefan Jurkiewicz. Od lewej siedzą: Janina Jurkiewicz, Anastazja Sułek, Stanisław Wyszyński, Stanisława Jarosz. Rezydencja arcybiskupów warszawskich, Warszawa, ul. Miodowa 17/19, 8 V 1967 /AIPN w Warszawie
39. Kard. Stefan Wyszyński podczas uroczystości koronacji Obrazu Matki Bożej w Świętej Lipce, 11 VIII 1968 /AIPN w Warszawie
40. Kard. Stefan Wyszyński podczas uroczystości na Jasnej Górze, 3 V 1970 /AIPN
41. Wakacje na Bachledówce w klasztorze oo. Paulinów, 1970 /AIPSKW
42. Na urlopie. Kard. Wyszyńskiemu w czasie spaceru towarzyszą członkinie Instytutu Pomocnic Maryi Jasnogórskiej Wspomożycielki Kościoła oraz bp Bronisław Dąbrowski FDP i ks. Alojzy Orszulik; Bachledówka, lipiec 1971 /AIPN w Warszawie
43. Obrady Konferencji Episkopatu Polski, Warszawa 1971 /AIPN w Warszawie
44. Uroczystości z udziałem papieża Pawła VI, Watykan 1971 /AIPSKW
45. Kard. Stefan Wyszyński w czasie urlopu; Bachledówka, lipiec 1972 /AIPN w Warszawie
46. Z ks. Jerzym Popiełuszką (drugi z lewej) podczas uroczystości święceń kapłańskich, 1972. /Ośrodek KARTA
47. Spotkanie prymasa Stefana Wyszyńskiego i kardynała Karola Wojtyły z góralami na Bachledówce, 1973 /AIPSKW
48. Prymas Polski wręcza papieżowi Pawłowi VI różaniec z koralami, które zdobiły słynący cudami obraz jasnogórski Matki Bożej Królowej Polski /AIPSKW
49. Powitanie kard. Stefana Wyszyńskiego po powrocie z Rzymu. Dworzec Gdański w Warszawie, 12 XII 1973 /AIPN w Warszawie
50. Uroczystość poświęcenia przez kard. Stefana Wyszyńskiego kościoła pw. św. Jana Chrzciciela w Zbroszy Dużej k. Grójca, 17 VIII 1974 /zbiory ks. Czesława Sadłowskiego
51. Kazanie do wiernych podczas poświęcenia kościoła pw. św. Jana Chrzciciela w Zbroszy Dużej k. Grójca, 17 VIII 1974 /zbiory ks. Czesława Sadłowskiego
52. Obrady Konferencji Episkopatu Polski, Warszawa, ul. Miodowa 17/19 /AIPN w Warszawie
53. Kard. Stefan Wyszyński z o. Jerzym Tomzińskim OSPPE i o. Teofilem Krauze OSPPE w otoczeniu członkiń Instytutu Pomocnic Maryi Jasnogórskiej Wspomożycielki Kościoła /AIPN w Warszawie
54. Kard. Stefan Wyszyński w otoczeniu członkiń Instytutu Pomocnic Maryi Jasnogórskiej Wspomożycielki Kościoła, m.in. Janiny Michalskiej i Marii Okońskiej / AIPN w Warszawie
55. Na urlopie. W czasie wypoczynku kard. Wyszyńskiemu towarzyszą (od lewej): o. Jerzy Tomziński OSPPE, kard. Karol Wojtyła, ks. Andrzej Maria Deskur /AIPN w Warszawie

56. Kard. Stefan Wyszyński podczas pracy, za nim stoi Maria Okońska. Rezydencja arcybiskupów warszawskich, Warszawa, ul. Miodowa 17/19 /AIPN w Warszawie
57. Rozpoczęcie peregrynacji kopii obrazu Matki Bożej Częstochowskiej w archidiecezji poznańskiej z udziałem prymasa Stefana Wyszyńskiego i kard. Karola Wojtyły, Ostrów Wielkopolski 1976 /AIPSKW
58. Oficjalna wizyta I sekretarza KC PZPR Edwarda Gierka w Watykanie. Spotkanie Edwarda Gierka z prymasem Polski kardynałem Stefanem Wyszyńskim w ambasadzie PRL w Rzymie. W głębi sekretarz KC PZPR Stanisław Kania, Rzym 29.11.1977. /PAP/Andrzej Kossobudzki
59. Homagium złożone przez Prymasa Tysiąclecia papieżowi Janowi Pawłowi II, Watykan 1978 /AIPSKW
60. Kard. Stefan Wyszyński z papieżem Janem Pawłem II, Watykan 1978 [?] /AIPN w Warszawie
61. Kard. Stefan Wyszyński w trakcie przywitania przez władze państwowe i wojskowe papieża Jana Pawła II podczas jego pierwszej pielgrzymki do Polski; Warszawa, 2 VI 1979 /AIPN
62. W czasie pierwszej pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Polski, Warszawa 1979 /AIPSKW
63. Z przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechem Wałęsą. /Ośrodek KARTA
64. Uroczystości pogrzebowe, msze i modlitwy w intencji zmarłego prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 31 V 1981 /AIPN
65. Zdjęcie portretowe kardynała Stefana Wyszyńskiego w szatach liturgicznych z pastorałem umieszczone na trumnie /AIPN
66. Biskupi i arcybiskupi nad trumną prymasa Wyszyńskiego w czasie uroczystości w Pałacu Arcybiskupów Warszawskich; Warszawa, 28 V 1981 /AIPN
67. Na pierwszym planie prymas kardynał Stefan Wyszyński i biskup Karol Wojtyła. Miniatura zdjęcia na karcie upamiętniającej uroczystości pogrzebowe prymasa Polski kardynała Stefana Wyszyńskiego; Warszawa, 31 V 1981 /AIPN
68. Okolicznościowe karty pocztowe z wizerunkiem prymasa Stefana Wyszyńskiego /AIPN
69. Okolicznościowe karty pocztowe z wizerunkiem prymasa Stefana Wyszyńskiego /AIPN
70. Zdjęcie portretowe prymasa Stefana Wyszyńskiego w stroju liturgicznym /AIPN

